

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Nezaměstnanost jako indikátor rozvoje území

Bc. Zuzana Škrhová

**Diplomová práce
2010**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana ŠKRHOVÁ**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**

Název tématu: **Nezaměstnanost jako indikátor rozvoje území**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Teoretická východiska, definice pojmů (ekonomický rozvoj území, ukazatelé ekonomického rozvoje, nezaměstnanost, metodika měření nezaměstnanosti)
2. Rozvoj území
3. Profil Královéhradeckého kraje se zaměřením na trh práce
4. Analýza ukazatelů ekonomického rozvoje Královéhradeckého kraje a nezaměstnanosti v regionu v letech 2000-2007

Závěr

Rozsah grafických prací: –
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- Holman R. : Makroekonomie. Praha, C. H. Beck, 2004.
Kotýnková M. : Trh práce na přelomu tisíciletí. Praha, Oeconomica, 2006.
Sirovátka T. : Politika pracovního trhu. Brno, Masarykova univerzita, 1995.
Seger J.; Hindls R. : Statistické metody v tržním hospodářství. Praha, Victoria Publishing, 1995.
Žítek V. : Regionální ekonomie a politika. Brno, Masarykova univerzita, 2002.
Aktuální otázky rozvoje regionů. Sborník. Pardubice, Univerzita Pardubice, 2005.
Demografický, sociální a ekonomický vývoj Královéhradeckého kraje v letech 2000-2004. ČSÚ, Krajská prezentace Hradec Králové, 2005.
Statistická ročenka Královéhradeckého kraje. ČSÚ, Krajská prezentace Hradec Králové, 2007.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Táňa Karlíková
Ústav veřejné správy a práva
doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D.
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: 29. června 2008
Termín odevzdání diplomové práce: 1. května 2009

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 21. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 20. 6. 2010

Bc. Zuzana Škrhová

ANOTACE

Práce se zaměřuje na problematiku rozvoje území a ukazatelů tohoto rozvoje. Zabývá se vztahem mezi ekonomickým rozvojem území a nezaměstnaností. Tento vztah je zkoumán na vývoji Královéhradeckého kraje v letech 2000-2007.

KLÍČOVÁ SLOVA

rozvoj území; ukazatele rozvoje; nezaměstnanost; regionální politika; Královéhradecký kraj

TITLE

The unemployment as an indicator of the territory development

ANNOTATION

The work focuses on the problems of territory development and indicators of this development. It deals with the connection of economic regional development and unemployment. This connection is examined in the Hradec Králové region in years 2000-2007.

KEYWORDS

territory development; indicators of development; unemployment; regional policy; Hradec Králové region

Obsah

Úvod.....	7
1. Teoretická východiska, definice pojmů	9
1.1 Region	9
1.2 Ekonomický rozvoj regionu	10
1.3 Ukazatele rozvoje regionu.....	13
1.3.1 Požadavky na ukazatele	14
1.3.2 Ukazatele ekonomického rozvoje regionu.....	15
1.4 Nezaměstnanost, zaměstnanost	17
1.4.1 Vymezení pojmů.....	18
1.4.2 Indikátory	19
2. Rozvoj území.....	22
2.1 Regionální politika, územní plánování	22
2.2 Regionální politika – pojem, přístupy, cíle, nástroje	23
2.3 Regionální politika v ČR.....	25
3. Profil Královéhradeckého kraje	30
3.1 Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje	30
3.2 Charakteristika Královéhradeckého kraje.....	31
3.3 Charakteristika území	32
3.4 Obyvatelstvo.....	33
3.4.1 Demografický vývoj	33
3.4.2 Vzdělání.....	34
3.5 Sociální a zdravotní infrastruktura	35
3.6 Dopravní a technická infrastruktura	35
3.7 Hospodářství kraje	36
3.8 Trh práce	38

4. Analýza ukazatelů ekonomického rozvoje Královéhradeckého kraje a nezaměstnanosti v regionu v letech 2000-2007	43
4.1 Ukazatele ekonomického rozvoje regionu	43
4.2 Měření ukazatelů ekonomického rozvoje Královéhradeckého kraje v období let 2000-2007	44
4.2.1 Hrubý domácí produkt	44
4.2.2 Hrubá přidaná hodnota.....	45
4.2.3 Tvorba hrubého fixního kapitálu	47
4.2.4 Čistý disponibilní důchod domácností.....	48
4.2.5 Podíl výdajů na vědu a výzkum.....	49
4.2.6 Míra registrované nezaměstnanosti.....	51
4.2.7 Míra zaměstnanosti.....	52
4.2.8 Míra ekonomické aktivity	53
4.2.9 Volná pracovní místa	54
4.3 Zhodnocení ukazatelů ekonomického rozvoje Královéhradeckého kraje v období let 2000-2007	55
4.4 Porovnání vývoje ukazatelů ekonomického rozvoje regionu a ukazatelů oblasti zaměstnanosti a nezaměstnanosti.....	56
4.5 Měření závislosti	58
Závěr.....	60
Literatura	63
Seznam tabulek.....	65
Seznam grafů.....	67
Seznam obrázků	67
Příloha č. 1	68
Příloha č. 2.....	69

Úvod

Územní celky mohou mít řádově různé rozměry, od rozsáhlých nadstátních útvarů až po malé okrsky či katastrální území, podstatná je jejich prostorová diferenciaci.¹ Vzhledem k tomu, že systémy na celostátní (nebo dokonce nadnárodní) úrovni jsou poměrně rozsáhlé, složité a heterogenní, je třeba často pracovat s generalizacemi a abstrakcemi. Naproti tomu u menších územních celků je možné lépe postihnout jednotlivé odlišnosti a efektivněji ovlivňovat rozvoj území. Ten probíhá ve třech rovinách – jako ekonomický rozvoj, sociální rozvoj a územní rozvoj. Tyto složky od sebe nelze striktně oddělit, protože se navzájem ovlivňují a prolínají.

Každý územní celek má svůj ekonomický systém, který můžeme označit jako regionální ekonomiku. Ačkoliv je regionální ekonomika subsystémem většího ekonomického systému – národní či nadnárodní ekonomiky, je relativně samostatná a její výkonnost a vývoj jsou ovlivňovány regionálně specifickými faktory – ekonomickými, sociálními a územními. Působením těchto faktorů pak vznikají regionální rozdíly nejen ve specializaci regionů, ale i v úrovni jevů, které sledujeme u všech regionů (například produktivita, míra nezaměstnanosti, HDP na 1 obyvatele atd.).

K měření regionálního rozvoje se používají indikátory neboli ukazatele. Indikátory by měly umožnit nejen horizontální srovnání mezi jednotlivými regiony na stejné úrovni, ale i vertikální srovnání výkonnosti území na jednotlivých úrovních (od lokálních až po národní). Jedním z důležitých indikátorů ekonomického rozvoje území je nezaměstnanost.

Ve své práci se budu podrobněji zabývat vztahem mezi ekonomickým rozvojem území a jeho indikátorem – nezaměstnaností, abych ověřila následující **hypotézu**:

Jestliže se v regionu snížila během určitého časového období míra nezaměstnanosti, došlo v daném regionu k ekonomickému rozvoji.

Tento vztah budu zkoumat pro region – vyšší územně samosprávný celek Královéhradecký kraj v období let 2000-2007.

---

¹ MACHÁČEK, J. : *Úvod do prostorové ekonomie*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice 2008, str. 9.

Při hledání optimální velikosti území pro analýzu ekonomického rozvoje a nezaměstnanosti jsem vycházela z následujícího předpokladu: Přirozený regionální trh práce je vymezen především mírou dojížděky do zaměstnání, v komplexnějším vymezení i mírou dojížděky za rekreací, která také ovlivňuje charakter místního trhu práce. Tvrdý však udává, že přes 90 % obyvatel pracuje v kraji, kde má své trvalé bydliště (neplatí pro Středočeský kraj)², proto jsem i z důvodu dostupnosti kvalitních regionálních dat jako analyzovaný region zvolila vyšší územně samosprávný celek.

K tomu, abych mohla popsat průběh ekonomického rozvoje daného regionu, bylo třeba navrhnout soustavu indikátorů, které je možné pro hodnocení ekonomického rozvoje použít.

---

² TVRDÝ, L. : Trh práce a vzdělanost v regionálním kontextu. 1. vyd. Ostrava : VŠB – Technická univerzita Ostrava 2007, str. 12.

1. Teoretická východiska, definice pojmů

V této kapitole vytyčím teoretická východiska pro další práci a definuji pojmy, s kterými se v souvislosti s tématem ekonomického rozvoje regionu a ukazatelem nezaměstnanosti setkáme.

1.1 Region

Pojem region užíváme jako synonymum pojmu územní celek či území, tyto celky mohou být na různé úrovni, od nadstátních útvarů až po malé okrsky. Za určující pro vymezení regionu považujeme to, zda je podle jednoho či více znaků vyčlenitelný z širšího území. Region se vyznačuje vnitřními i vnějšími hospodářskými vztahy, vyvíjející se strukturou, zřetelnými vnitroregionálními ekonomickými zájmy a explicitně ekonomickými funkcemi v rámci širších nadregionálních hospodářských celků.³

Jak uvádí Ježek, regiony neexistují samy o sobě, jsou výsledkem procesu abstrakce, zobecnění nebo konstrukce, to znamená specifického postupu jejich vymezení, který nazýváme regionalizace.⁴ Na tento proces můžeme nahlížet buď jako na rozčleňování území státu do menších územních celků, nebo naopak jako na seskupování základních prostorových jednotek do celků větších.⁵ Vymezení regionu závisí na zvolených kritériích, která vyplývají z účelu, pro který budeme region využívat.

Při typologizaci regionů se zohledňují různé aspekty, např. koncepce prostoru, velikost a věcný obsah. Při členění regionů dle typu účelu rozeznáváme regiony administrativní a regiony účelové. Další často používanou klasifikací je rozlišování regionů na základě stejnorodosti či rozdílnosti aktivit a jevů, které se odehrávají na území regionu, na regiony deskriptivní a regiony normativní.

---

³ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., a kol. : *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze 2000, str. 15.

⁴ WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kol. : *Regionální rozvoj*. Praha : Linde Praha, a. s. 2008, str. 282.

⁵ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., a kol. : *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze 2000, str. 65.

Jednotlivé **typy regionů** můžeme charakterizovat takto:

Administrativní region – vymezen pro potřeby výkonu veřejné správy. Může mít jiné hranice pro potřeby státní správy, jiné pro potřeby územní samosprávy. Administrativní regiony pokrývají území celého státu. Při jejich vymezování by měly být respektovány geografické podmínky a identifikace obyvatelstva základních územních jednotek s vyšším celkem.

Účelový region – vymezen pro řešení nějakého časově omezeného problému, týkajícího se např. ekonomické zaostalosti, kvality životního prostředí atd. Jeho hranice se nemusí shodovat s hranicemi administrativního regionu.

Homogenní region – vyznačuje se stejnorodostí ve vztahu ke zvoleným kritériím, což mohou být např. geografické znaky, ekonomické znaky nebo sociální znaky. Homogenita se projevuje pouze vzhledem ke zvolenému znaku, při výběru jiného kritéria region homogenní není (např. podle znaku – zastoupení určitých hospodářských sektorů označíme daný region jako homogenní region zemědělský, podle znaku míry nezaměstnanosti bude daný region nehomogenní).

Heterogenní region – je také označován jako funkční region, vyznačuje se vzájemným propojením svých základních prostorových jednotek. Tyto jednotky jsou různě veliké, různě vybavené občanskou a technickou infrastrukturou, ale jsou na sobě nějakým způsobem závislé a propojené vazbami.⁶

1.2 Ekonomický rozvoj regionu

Vzhledem k tomu, že region je objekt vyčlenitelný z nějakého většího území, lze v něm definovat ekonomický systém a regionální ekonomickou strukturu a také vnitřní a vnější hospodářské vztahy.

Ekonomická struktura regionu se v čase mění, můžeme měřit změny jednotlivých jejích charakteristik, například z pohledu zaměstnanosti, hrubého produktu či důchodu. Pro potřeby hospodářského vývoje regionu je účelné sledovat hrubý regionální produkt (HRP) nebo hrubý regionální důchod (HRD). Dále je vhodné sledovat údaje o produktivitě práce, osobní spotřebě, investicích atd.

---

⁶ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., a kol. : *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze 2000, str. 65-67.

Rozvoj územních celků Macháček popisuje takto: „Rozvoj představují pozitivně hodnocené změny, podmíněné efektivním využíváním zdrojů a probíhající v zájmu dosahování určitých cílů. K těmto změnám může docházet i bez konkrétních záměrů. Nezřídka mají, ale nemusí mít, růstovou povahu.“⁷

Pokud se zaměříme konkrétněji pouze na ekonomický rozvoj regionu, definujeme ho jako formování fyzických, lidských, sociálních a institucionálních zdrojů a využívání z něho plynoucích komparativních výhod k vytváření ekonomické základny fungující trvale a s přiměřenou mírou nezávislosti.⁸

Zatímco při ekonomickém růstu regionu dochází ke změnám kvantitativních charakteristik (zvýšení příjmů obyvatelstva, zvýšení zaměstnanosti), při ekonomickém rozvoji regionu se mění kvalitativní charakteristiky (změna úrovně vzdělanosti, kvalifikační úrovně pracujících, zlepšení kvality životního prostředí). Ekonomický rozvoj území je vázán na sociálně ekonomické jevy a procesy, neprobíhá samostatně a odděleně, ale zároveň se sociálním a územním rozvojem.

V nejširším smyslu je cílem ekonomického rozvoje blahobyt obyvatel. S ekonomickým rozvojem území vznikají nová pracovní místa, rostou investice, zvyšuje se výkonnost firem. To pak vede ke zvýšení příjmů obyvatelstva, vyšší efektivitě investiční činnosti, zvyšování nabídky zboží, služeb i veřejných statků.

Na změny v ekonomické úrovni regionů působí několik **faktorů**:

- **Lokalizace firem** – firmy významně ovlivňují ekonomickou úroveň regionu, protože jsou zdrojem pracovních míst, a tím ovlivňují nejen míru nezaměstnanosti, ale také výši průměrných peněžních příjmů obyvatel regionu. Odvádějí daně do regionálního rozpočtu (míra přerozdělování do státního rozpočtu závisí na daňovém určení). Firmy terciárního sektoru uspokojují potřeby obyvatel, z tohoto důvodu je podstatná i sektorová struktura firem. Pro region je žádoucí, aby byly zastoupeny firmy terciárního sektoru a firmy těch odvětví, po jejichž produkci stoupá poptávka.

---

⁷ MACHÁČEK, J. : *Úvod do prostorové ekonomie*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice 2008, str. 50.

⁸ Tamtéž, str. 50-51.

- **Intenzita vnitroregionálních vazeb** – za intenzitu vnitroregionálních vazeb považujeme to, jak jsou jednotlivé podniky v rámci regionu propojeny dodavatelsko-odběratelskými vazbami. Jestliže je intenzita vazeb vysoká, projeví se multiplikační efekt – při zvýšení poptávky po produkci jednoho podniku se zvýší i poptávka po produkci v navazujících podnicích v regionu. Tento multiplikační efekt může působit i opačným směrem, proto je pro region důležité, zda vedoucí podnik patří k progresivnímu či upadajícímu odvětví.
- **Organizační forma firem** – organizační forma firem souvisí s velikostí firmy. Firmy podle velikosti dělíme na střední a malé podniky (SME – Small and Medium Enterprises), velké firmy a pobočky velkých firem. Pro region jsou nejméně výhodné pobočky velkých firem, nabízejí sice pracovní místa, ale jedná se o pracovní místa s nízkými požadavky na kvalifikaci, následně se snižuje průměrný příjem obyvatel v regionu a koupěschopná poptávka.
- **Demografická situace** – jako demografickou situaci označujeme počet obyvatel, jejich věkovou a pohlavní strukturu. Tyto charakteristiky závisí na přirozeném demografickém vývoji a na mechanickém demografickém vývoji (migraci). Na ekonomickou úroveň regionu má vliv zejména věková struktura obyvatelstva, tedy zastoupení předproduktivní, produktivní a poproduktivní složky obyvatelstva. Obyvatelstvo v předproduktivním a poproduktivním věku má vyšší nároky na výdaje veřejných rozpočtů, obyvatelstvo v produktivním věku příznivě ovlivňuje příjmovou stranu rozpočtu.

Z hlediska migrace dělíme regiony na imigrační a emigrační, a to dle rozdílu mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých za určité časové období. Z dlouhodobého hlediska je pro ekonomickou úroveň regionu vhodnější imigrační region, v důsledku multiplikačního efektu dojde ke zvýšení příjmů v regionu, ke zvýšení poptávky po zboží a službách.

- **Hospodářská politika vlády** – vláda má vliv na ekonomickou úroveň regionu prostřednictvím regionální, monetární, fiskální a sektorové politiky a protekcionismu. Monetární, fiskální a sektorová politika a protekcionismus nejsou cíleny přímo na jednotlivé regiony, mají celostátní platnost, jejich dopady do regionů jsou ale diferencované. Velikost těchto dopadů závisí na počtu subjektů, na které jsou cíleny. Při koncipování a prosazování těchto politik je

třeba s regionálními dopady počítat.⁹ Regionální politika je na rozdíl od předchozích politik cílena na konkrétní území jednotlivých regionů.

Problematika regionální politiky je pro ekonomický rozvoj regionu natolik podstatná, že se jí budu věnovat samostatně v 2. kapitole.

1.3 Ukazatele rozvoje regionu

Znalost procesů a jevů regionálního rozvoje a faktorů, které je ovlivňují, je podstatná pro zaměření regionální politiky a výběr vhodných nástrojů pro dosahování žádoucích cílů.

Ukazatele neboli indikátory rozvoje regionu slouží k poskytování informací o stavu regionu, jako podklady pro analýzy rozvoje regionu a v neposlední řadě jako nástroj pro výběr a hodnocení programů zaměřených na rozvoj regionů – zda bylo dosaženo vytyčeného cíle, jaké jsou výsledky a kvalita programu.¹⁰

Pomocí indikátorů je možné u programů zaměřených na socioekonomický rozvoj regionu zhodnotit relevanci, účinnost, efektivitu, užitečnost a udržitelnost programu:

- *relevance* – do jaké míry jsou programové cíle vzhledem k potřebám oprávněné, jejich smysl doložitelný, jak odpovídají místním, národním a evropským prioritám,
- *účinnost* – v jaké míře bylo dosaženo cílů, zda použité nástroje měly očekávané výsledky,
- *efektivita* – zda bylo dosaženo cílů za nejnižší cenu, eventuelně zda bylo za stejnou cenu možné dosáhnout lepších výsledků,
- *užitečnost* – jak jsou očekávané i neočekávané výsledky z pohledu beneficentů uspokojivé,

---

⁹ MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., a kol. : *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze 2000, str. 94-101.

¹⁰ Tento aspekt je v současné době podstatný zejména kvůli poskytování prostředků z EU.

- *udržitelnost* – jak trvalé jsou výsledky a dopady programů.¹¹

1.3.1 Požadavky na ukazatele

Indikátory by měly splňovat určité předpoklady, zejména by mělo být zajištěno kritérium objektivity, nezávislosti a věrohodnosti údajů. Informace o sledovaných jevech mají být poskytovány pravidelně, číselná data nutná pro kvantifikaci indikátorů by měla pocházet z oficiálních informačních systémů, zejména z informačního systému státní statistiky.

Každý indikátor by měl mít přiřazeny základní identifikační charakteristiky, což je např. přesný název a definice, způsob měření a měrná jednotka, zdroj informací a periodičita zjišťování.

Vhodný indikátor by měl tedy splňovat následující požadavky:

- měřitelnost,
- jedinečnost,
- spolehlivost,
- významnost,
- správnost,
- reprezentativnost,
- srozumitelnost,
- využitelnost,
- náklady na pořízení dat nižší než užitek indikátoru.

Při analýze se obvykle neuvžívá jen jeden samostatný indikátor, ale vytváří se soubor či systém více indikátorů, relevantních pro danou problematiku. Konkrétní výběr vhodných indikátorů je prováděn s ohledem na charakter předpokládaných aktivit a s ohledem na disponibilní informační zdroje.

---

¹¹ *Evaluace socioekonomického rozvoje*. Praha : MMR ČR 2005. [online], [cit. 2010-05-05]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MMR_Evaluace-socioekonomickeho-rozvoje.pdf>

Soubor indikátorů má být systémově uspořádán podle věcného obsahu. Při zařazení jednotlivých indikátorů do souboru se vyhodnocují všechny jejich požadované vlastnosti, např. vypovídací schopnost, adekvace k danému ekonomickému jevu, relevance jejich nasazení, citlivost, dostupnost příslušných údajů a také náklady na jejich zjišťování. Při tvorbě souboru indikátorů je upřednostňována kvalita jednotlivých indikátorů před jejich počtem a dále logická spojitost, míra pokrytí a užitečnost.¹²

Vytvořený soubor indikátorů má sloužit i ke srovnávání údajů o regionech na různých úrovních – místních, národních i nadnárodních.

1.3.2 Ukazatele ekonomického rozvoje regionu

Pro analýzu výchozího stavu ekonomického rozvoje regionu a jeho vývoje v nějakém časovém úseku se používají různé indikátory, jejich konkrétní výběr závisí na účelu hodnocení. Možnými indikátory jsou např. tyto:

Hrubý domácí produkt – HDP, je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. Obecně může být definován třemi způsoby: produkční metodou, výdajovou metodou a důchodovou metodou. Pro absolutní vyjádření (v relaci se středním stavem obyvatelstva) je HDP počítán v běžných cenách. K vyjádření vývoje HDP lze použít meziroční indexy. Pro očištění od cenových vlivů je ukazatel počítán ve srovnatelných cenách.

HDP je základním ukazatelem úrovně, výkonnosti a dynamiky regionální ekonomiky.

Hrubá přidaná hodnota podle hlavních ekonomických sektorů – představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají institucionální jednotky z používání svých výrobních kapacit. Je stanovena jako rozdíl mezi celkovou produkcí, oceněnou v základních cenách, a mezispotřebou, oceněnou v kupních cenách. Na regionální úrovni se počítá za odvětví a za sektory. Primární sektor zahrnuje: zemědělství, myslivost, lesní hospodářství, rybolov; sekundární sektor: průmysl celkem a stavebnictví; terciární sektor: ostatní odvětví.

---

¹² Dokument *Zásady tvorby indikátorů pro monitoring a evaluaci*, [online], [cit. 2010-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/78c2c85b-1303-4ade-bd8c-666a7301a99a/Zasady-tvorby-indikatoru-pro-monitoring-a-evaluaci>>

Podíly jednotlivých sektorů jsou důležitým znakem charakteru ekonomiky a jeho změn v čase. Jestliže roste podíl sektoru služeb, znamená to, že společnost přechází od industriální k postindustriální.

Tvorba hrubého fixního kapitálu – THFK představuje jednak nové investice, rekonstrukce, modernizace, nákupy a bezplatné nabytí dlouhodobého majetku po odpočtu jejich prodeje a bezplatných předání, jednak pořízení nehmotných fixních aktiv a dále zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv. Regionalizace THFK se provádí podle místa realizace investice.

Produktivita práce – kvalitativní ukazatel ekonomické úrovně a konkurenceschopnosti ekonomiky. Počítá se jako podíl HDP (ve srovnatelných cenách) a počtu zaměstnaných na sledovaném území. Údaj o počtu zaměstnaných je z Výběrového šetření pracovních sil, které je prováděno v domácnostech podle metodiky Mezinárodní organizace práce (ILO). Pro vyjádření vývoje produktivity práce se užívají meziroční indexy.

Míra investic – je to makroekonomický indikátor budoucího ekonomického rozvoje, který udává investiční aktivitu subjektů v dané ekonomice. Vypočítá se jako poměr THFK (v běžných cenách) a HDP (v běžných cenách).

Čistý disponibilní důchod domácností – charakterizuje životní úroveň, ukazuje kupní sílu obyvatelstva, udává se v Kč na obyvatele (přepočten na střední stav obyvatelstva). Představuje částku, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory finančních aktiv a na akumulaci hmotných i nehmotných aktiv.

Deficit/přebytek veřejných rozpočtů – charakterizuje rovnováhu mezi příjmy a výdaji veřejných rozpočtů. Počítá se jako rozdíl mezi příjmy a výdaji kraje, obcí a dobrovolných svazků obcí, děleno celkovými výdaji těchto rozpočtů. Při výpočtu se vychází ze skutečně realizovaných příjmů a výdajů.

Podíl malých a středních podniků (SME) na celkové zaměstnanosti – SME jsou díky své flexibilitě důležitým prvkem stability hospodářského vývoje a zaměstnanosti. Počítá se jako podíl zaměstnanců SME na celkovém počtu zaměstnaných na daném území. Údaj o zaměstnanosti v SME je součet počtu zaměstnanců v podnicích s 1-249 zaměstnanci a počtu osob pracujících na vlastní účet podle výsledku Výběrového šetření pracovních sil (výzkum prováděný Českým statistickým úřadem).

Hustota dopravní infrastruktury – dostatečná dopravní infrastruktura je nutným předpokladem ekonomického a sociálního růstu regionu, indikátor hustoty dopravní infrastruktury se skládá z indikátoru hustoty dálnic a silnic 1. třídy, který vyjadřuje poměr celkové délky dálnic a silnic 1. třídy k rozloze území, a z indikátoru hustoty železničních tratí, který vyjadřuje poměr celkové délky železničních tratí k rozloze území.

Přeprava cestujících v rámci kraje veřejnou a železniční dopravou – přeprava osob má význam zejména pro mobilitu pracovní síly. Uváděny jsou počty přepravených osob v rámci kraje.

Výdaje na výzkum a vývoj – tento indikátor vypovídá o schopnosti ekonomiky investovat do svého budoucího rozvoje. Jedná o všechny vnitřní výdaje na výzkum a vývoj uskutečněné v rámci zpravodajské jednotky (ZJ) či pracoviště výzkumu a vývoje a dále jsou zahrnuty i výdaje uskutečněné mimo ZJ, ale podporující vnitřní výzkum a vývoj (např. nákup dodávek pro VaV). Výdaje na výzkum a vývoj jsou přepočteny na HDP v běžných cenách.

Nejvyšší dosažené vzdělání – charakterizuje vzdělanostní úroveň obyvatelstva, počítá se jako podíl obyvatel s ukončeným vysokoškolským vzděláním z celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let.

Indikátory týkající se zaměstnanosti a nezaměstnanosti – viz kapitola 1.4.2

1.4 Nezaměstnanost, zaměstnanost

Problematika zaměstnanosti a nezaměstnanosti spadá do oblasti sociálního rozvoje, indikátory vypovídající o těchto jevech však využíváme i při analýzách ekonomického rozvoje, neboť významně ovlivňují hospodářskou situaci v regionu. Vysoká nezaměstnanost znamená plýtvání zdroji, ekonomika nevyužívá zdroje efektivně.¹³

---

¹³ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D. : *Ekonomie*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svoboda 1992, str. 285.

1.4.1 Vymezení pojmů

Nezaměstnanost vzniká jako následek nerovnováhy na trhu práce – nabídka práce převládá nad poptávkou po práci, nebo struktura nabídky neodpovídá struktuře poptávky. Příčin nezaměstnanosti je celá řada, jmenujme např. tyto: dynamika ekonomiky, strukturální změny, demografické vlivy, mzdová politika a nepružnost mezd, mobilita pracovní síly, vývoj inflace.¹⁴

Pro správné pochopení pojmů je vhodné nejprve specifikovat některé termíny:

- *Zaměstnaní* – lidé, kteří vykonávají placenou práci, buď jako zaměstnanci, nebo ve vlastní firmě. Patří sem i lidé, kteří z momentálních důvodů (nemoc, dovolená, jiné překážky) nepracují.
- *Nezaměstnaní* – lidé, kteří nejsou v pracovním vztahu, nevykonávají samostatnou výdělečnou činnost ani se nepřipravují soustavně na budoucí povolání.
- *Ekonomicky aktivní* – pracovní síla tvořená zaměstnanými a nezaměstnanými.
- *Ekonomicky neaktivní* – osoby do 15 let a osoby starší než 15 let, které nesplňují kritéria pro zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. Např. důchodci, studenti, ženy v domácnosti, osoby praceneschopné, osoby, které si práci nehledají.

Definice nezaměstnaného není jednotná, jsou používána tato 3 vymezení:

- ILO (mezinárodní organizace práce) vymezuje nezaměstnaného následujícími podmínkami: osoba starší 15 let, není v placeném zaměstnání či sebezaměstnání, aktivně hledá zaměstnání, je připravena nejpozději do 14 dnů nastoupit do zaměstnání.
- Eurostat vymezuje nezaměstnaného dle stejných podmínek jako ILO, navíc určuje horní hranici věku – mezi nezaměstnané zařazuje pouze osoby ve věku 15-74 let.
- V ČR jsou akceptovány obě předchozí definice. Uchazeče o zaměstnání přesně definuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v platném

---

¹⁴ VÁCLAVÍKOVÁ, A., KOLIBOVÁ, H., KUBICOVÁ, A. : *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti*. 1. vyd. Opava : OPTYS, spol. s r.o. 2009, str. 46.

znění, § 24, který říká: „Uchazečem o zaměstnání je fyzická osoba, která osobně požádá o zprostředkování vhodného zaměstnání úřad práce, v jehož správním obvodu má bydliště, a při splnění zákonem stanovených podmínek je úřadem práce zařazena do evidence uchazečů o zaměstnání.“¹⁵ Podmínky pro zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání a nekolidující zaměstnání stanovuje § 25 téhož zákona.

Údaje sloužící k výpočtům ukazatelů nezaměstnanosti a zaměstnanosti pocházejí z různých zdrojů, jsou to zejména statistiky úřadů práce, které zjišťují počet registrovaných uchazečů o zaměstnání a počty volných míst, a údaje statistického úřadu získané na základě výběrového šetření pracovních sil (dále jen VŠPS).

VŠPS je pravidelný výzkum prováděný Českým statistickým úřadem na reprezentativním vzorku pracovních sil, v souladu s metodikou Eurostatu. Jeho výsledky jsou vyhodnocovány a zveřejňovány čtvrtletně.

1.4.2 Indikátory

Podle způsobu vymezení nezaměstnané osoby a dat použitých k výpočtům se rozlišují různé metodiky výpočtu míry nezaměstnanosti, na jejichž základě existují tyto indikátory:

Obecná míra nezaměstnanosti – tento ukazatel slouží k hodnocení situace na trhu práce a hodnocení vývoje v oblasti rozvoje lidských zdrojů zejména na mezinárodní úrovni. Je to podíl počtu nezaměstnaných (dle ILO) na celk. počtu pracovních sil (všechny osoby starší 15 let splňující požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané dle ILO). Výpočet se provádí na základě údajů z VŠPS.

Míra registrované nezaměstnanosti – tento ukazatel slouží k hodnocení situace v oblasti nezaměstnanosti v regionech. Údaje pocházejí z VŠPS a ze statistik úřadu práce.

---

¹⁵ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. *Sbírka zákonů ČR, č. 143/2004*, str. 8270.

Do 30. 6. 2004 se míra registrované nezaměstnanosti počítala dle následujícího vzorce¹⁶:

$$u = \frac{U_1}{L_{11} + L_{12}} \cdot 100$$

u – míra nezaměstnanosti v %

U_1 – celkový počet uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadu práce

L_{11} – zaměstnaní z VŠPS

L_{12} – celkový počet uchazečů evidovaných na úřadu práce

Od 1. 7. 2004 (po vstupu ČR do EU) se změnil vzorec pro výpočet míry registrované nezaměstnanosti, je třeba zohlednit i občany jiných zemí EU, výpočet je následující¹⁷:

$$u = \frac{U_2}{L_{21} + L_{22} + L_{23} + L_{24}} \cdot 100$$

u – míra nezaměstnanosti v %

U_2 – dosažitelní uchazeči o zaměstnání evidovaní na úřadu práce

L_{21} – zaměstnaní z VŠPS

L_{22} – počet pracujících cizinců

L_{23} – cizinci s živnostenským oprávněním

L_{24} – dosažitelní uchazeči o zaměstnání evidovaní na úřadu práce

---

¹⁶ VÁCLAVÍKOVÁ, A., KOLIBOVÁ, H., KUBICOVÁ, A. : *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti*. 1. vyd. Opava : OPTYS, spol. s r.o. 2009, str. 49.

¹⁷ Tamtéž, str. 49.

Míra zaměstnanosti – počítá se jako podíl počtu zaměstnaných osob určitého věku a celkového počtu obyvatelstva příslušného věku. Často se využívají její obměny – např. míra zaměstnanosti žen, míra zaměstnanosti starších pracovníků nebo míra zaměstnanosti podle jednotlivých sektorů. Tento indikátor je významný pro zjištění situace na trhu práce z hlediska zaměstnanosti jednotlivých skupin (dle věku, pohlaví).

Míra dlouhodobé nezaměstnanosti – podíl počtu nezaměstnaných jeden rok a déle na celkové pracovní síle, v čitateli je počet nezaměstnaných jeden rok a déle a ve jmenovateli je celkový počet osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním plus celkový počet nezaměstnaných.

Počet volných pracovních míst – udává všechna pracovní místa evidovaná úřadem práce.

2. Rozvoj území

Rozvoj území jsem obecně definovala už v kapitole 1.2. Rozvoj území je veden snahou o vyšší využívání a zvyšování potenciálu nějakého vymezeného území, toto zvyšování vzniká v důsledku prostorové optimalizace socioekonomických aktivit a využití přírodních zdrojů. Zvýšení se následně projevuje v lepší konkurenceschopnosti soukromého sektoru, životní úrovni obyvatel, stavu životního prostředí atd.¹⁸

Směřování rozvoje území a jeho cíle vycházejí ze subjektivní hodnotové orientace občanů a lokálních subjektů, to se v současné době odráží v koncepci **trvale udržitelného rozvoje území**, která zohledňuje i environmentální a sociální aspekty rozvoje, nikoliv jen ekonomické, na které se kladl důraz dříve.

Trvale udržitelný rozvoj je princip, který by se měl uplatňovat ve všech oblastech rozvoje lidské společnosti.¹⁹ Dle definice Světového summitu k udržitelnému rozvoji v Johannesburgu (v roce 2002) je udržitelný rozvoj založen na rovnováze tří pilířů, ekonomického, sociálního a environmentálního. Udržitelnost znamená vyváženost mezi těmito pilíři, tj. mezi vývojem ekonomiky, životní úrovní a zátěží životního prostředí, žádný pilíř by se neměl vyvíjet na úkor ostatních pilířů.

2.1 Regionální politika, územní plánování

Rozvoj území ovlivňují dvě vzájemně se doplňující disciplíny – regionální politika a územní plánování. Cílem územního plánování je vytvářet předpoklady pro výstavbu a pro udržitelný rozvoj území, to zajišťuje soustavným a komplexním řešením účelného využití a prostorového uspořádání území s cílem dosažení obecně prospěšného souladu veřejných a soukromých zájmů na rozvoji území. Kvalita územního plánování je

---

¹⁸ WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kol. : *Regionální rozvoj*. Praha : Linde Praha, a. s. 2008, str. 11.

¹⁹ Na úrovni EU tato problematika upravena v dokumentech Udržitelná Evropa pro lepší svět: Strategie EU pro udržitelný rozvoj z roku 2001 a Obnovená strategie udržitelného rozvoje EU z roku 2006, na úrovni ČR v dokumentech Strategie udržitelného rozvoje ČR z roku 2004, Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR z roku 2010.

faktorem regionálního rozvoje, regionální rozvoj a politika naopak spoluurčují územní rozvoj.²⁰

Cíle územního plánování nejsou odlišné od cílů regionální politiky, hlavní rozdíl je v použitých nástrojích. Regionální politika užívá iniciační nástroje (dotace, daňové úlevy), územní plánování užívá regulační nástroje, kterými působí na subjekty územního rozvoje.²¹

Vzhledem k tomu, že problematiku územního plánování řeší spíše technické obory, nebudu se jí dále věnovat, a zaměřím se na regionální politiku.

2.2 Regionální politika – pojem, přístupy, cíle, nástroje

Každý region má specifické ekonomické, sociální a environmentální podmínky, proto rozvoj jednotlivých regionů neprobíhá stejně a mezi regiony vznikají disparity. Odstraňováním disparit a rozmísťováním socioekonomických zdrojů tak, aby rozvoj probíhal žádoucím směrem (ke zvýšení konkurenceschopnosti regionů i celé ekonomiky), se zabývá regionální politika.

K praktické realizaci regionální politiky je třeba splnit 3 základní předpoklady:

- Existence meziregionálních rozdílů – k tomu je třeba provést analýzu sociálně ekonomické úrovně jednotlivých regionů, stanovit, na základě jakého kritéria bude region označen za oblast s nižší úrovní.
- Politická vůle problémy řešit – politici považují disparitu za natolik závažnou, že se rozhodnou ji řešit.
- Ekonomické možnosti problémy řešit.²²

---

²⁰ WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kol. : *Regionální rozvoj*. Praha : Linde Praha, a. s. 2008, str. 14-17.

²¹ Územní plánování je v ČR upraveno zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Základním celostátním strategickým dokumentem pro územní plánování je Politika územního rozvoje, která slouží zejména pro koordinaci územního rozvoje na celostátní úrovni a pro koordinaci územně plánovací činnosti krajů.

²² MATOUŠKOVÁ, Z., MACHÁČEK, J., a kol. : *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze 2000, str. 109.

Regionální politika v tradičním pojetí se zaměřuje na snižování regionálních rozdílů, používá meziregionální přerozdělování, zabývá se lokalizací kapitálu a využitím surovin.

Regionální politika v moderním pojetí se zaměřuje na problémy související s rychlou restrukturalizací, soustřeďuje se hlavně na mobilizaci vnitřních zdrojů, informace, služby, malé a střední podniky.

Wokoun rozlišuje dva základní přístupy regionální politiky:

- Tradiční přístup – založený na státním intervencionismu a na koordinaci vztahů mezi státem a regiony a mezi odvětvími a regiony. Hlavními způsoby realizace regionální politiky jsou přímá a nepřímá podpora soukromého kapitálu, omezení umístování firem v přetížených lokalitách, budování infrastruktury za státní prostředky.
- Akcelerační přístup – založený na uvolňování tržních sil v regionech na celém území státu, příklon k liberalismu spíše než k státnímu dirigismu. Cílem je vytvoření efektivního prostorového ekonomického systému, stimulace rozvoje autonomních tržních mechanismů. Zdůrazňuje se využití vlastních ekonomických potenciálů regionu, vnější podpora je jen dodatkem k vlastní regionální svépomoci.²³

V praxi se obvykle neakcentuje pouze jeden přístup k regionální politice, spíše se vychází z aktuálních potřeb regionálního rozvoje a regionální politika se zaměřuje buď na růstové cíle, nebo na stabilizační a vyrovnávací cíle.

Cíle regionální politiky závisí na identifikovaných hlavních problémech regionů, měly by být stanoveny natolik konkrétně, aby bylo možné kontrolovat jejich plnění a hodnotit účinnost používaných nástrojů.

Ze stanovených cílů jsou odvozovány nástroje regionální politiky, Wokoun navrhuje toto členění:

- Nástroje nefinanční – administrativní nástroje (legislativní úpravy regionální politiky, zákazy, restriktivní opatření), institucionální nástroje (instituce

---

²³ WOKOUN, R. : *Česká regionální politika v období vstupu do EU*. 1. vyd. Praha : Oeconomica 2003.

realizující opatření regionální politiky, projekty a programy, vč. využívání zdrojů EU), věcné a jiné nefinanční nástroje.

- Nástroje finanční – neinvestiční a investiční pobídky (fin. transfery, nevratné dotace, granty, úroková zvýhodnění, úvěry a půjčky), kapitálové podílnictví, daňová zvýhodnění, rozpočtová zvýhodnění.²⁴

Jiná klasifikace (v širším pojetí nástrojů) uvádí tyto nástroje:

- infrastrukturní pomoc,
- finanční podněty,
- restriktivní prostředky,
- decentralizace státních úřadů,
- regionální alokace veřejných investic a vládních zakázek,
- regionální rozvojové agentury,
- makropolitické nástroje.²⁵

2.3 Regionální politika v ČR

V 90. letech minulého století nebyla regionální politice v ČR věnována velká pozornost, byla realizována spíše jako podpora malého a středního podnikání v hospodářsky problémových regionech. Teprve s přípravou vstupu ČR do Evropské unie se regionální politika začala rozvíjet a po vzniku našeho členství v EU se regionální politika stala významným prostředkem rozvoje regionů.

---

²⁴ WOKOUN, R., MALINOVSKÝ, J., a kol. : *Regionální rozvoj*. Praha : Linde Praha, a. s. 2008, str. 36-37.

²⁵ Tamtéž, str. 36.

Regionální politika v České republice je upravena touto legislativou²⁶:

- Ústavním zákonem č. 347/1997 Sb., **o vytvoření vyšších územních samosprávných celků**, došlo k vytvoření 14 těchto celků s účinností od 1. 1. 2000. Klíčovými obecnými normami jsou zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) a zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).
- Z věcného hlediska je podstatný tzv. kompetenční zákon, tj. zákon č. 2/1969 Sb., **o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky** (ve znění zákona č. 110/2007 Sb.), který stanoví jako ústřední orgán ve věcech regionální politiky Ministerstvo pro místní rozvoj.
- Zásadní normou regionální politiky je zákon č. 248/2000 Sb., **o podpoře regionálního rozvoje**, který má zásadní význam pro provádění regionální politiky příslušnými orgány státní správy a samosprávy a vytváří odpovídající právní podmínky pro získání pomoci ze strukturálních fondů Evropských společenství.
- Některá opatření jsou upravena také zákonem č. 47/2002 Sb., **o podpoře malého a středního podnikání**.

Vlastní realizace regionální politiky probíhá na základě usnesení vlády, konkrétně jsou to tato usnesení: Zásady regionální politiky ČR z roku 1998, Strategie regionálního rozvoje ČR pro léta 2000-2006 a Strategie regionálního rozvoje ČR pro léta 2007-2013.

Významnou součástí strategických dokumentů regionálního rozvoje je též 14 strategií rozvoje krajů (Praha + 13 krajů). Ty slouží jako programové dokumenty pro koordinaci různých subjektů rozvoje kraje a pro koordinaci jednotlivých územních částí krajů.

---

²⁶ *Základní legislativa regionální politiky v ČR. [online], [cit. 2010-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.regionaldevelopment.cz/index.php/zakladni-legislativa-regionalni-politiky-v-cr.html>>*

Strategie regionálního rozvoje ČR pro léta 2000-2006²⁷ - obsahuje zejména analýzu stavu regionálního rozvoje, charakteristiku slabých a silných stránek v rozvoji krajů, strategické cíle regionálního rozvoje v České republice, vymezení státem podporovaných regionů a doporučení dotčeným ústředním správním orgánům a krajům pro zaměření rozvoje odvětví spadajících do působnosti jednotlivých ministerstev. Při tvorbě Strategie byly respektovány principy a zásady regionální politiky vlády ČR i regionální politiky EU.

Strategie regionálního rozvoje ČR pro léta 2007-2013²⁸ - zpracovává nová nařízení EU v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti do strategie, priorit a opatření české regionální politiky. Jejím cílem je formulování témat a aspektů významných pro podporu regionálního rozvoje. Směry a cíle regionální politiky ČR stanovené Strategií regionálního rozvoje se odvíjí od Strategie udržitelného rozvoje ČR, Strategie hospodářského růstu ČR a jsou sladěny s prioritami EU, stanovenými v politice hospodářské a sociální soudržnosti a v obnovené Lisabonské strategii.²⁹

Strategie regionálního rozvoje obsahuje analýzu stavu regionálního rozvoje, charakteristiku silných a slabých stránek v rozvoji jednotlivých krajů a okresů, strategické cíle regionálního rozvoje v ČR, vymezení státem podporovaných regionů a doporučení dotčeným ústředním správním úřadům a krajům pro zaměření rozvoje odvětví spadajících do jejich působnosti.

Rozvojově zaměřeným cílem Strategie je zvýšení ekonomického a environmentálního potenciálu, konkurenceschopnosti a sociální úrovně regionů ČR na úroveň srovnatelnou s vyspělými regiony Evropy.

Disparitně zaměřeným cílem Strategie je zastavení růstu a postupné snižování nepřiměřených regionálních disparit a využívání specifík území.

---

²⁷ *Strategie regionálního rozvoje ČR na roky 2000-2006. [online], [cit. 2010-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.dhv.cz/regstrat/>>*

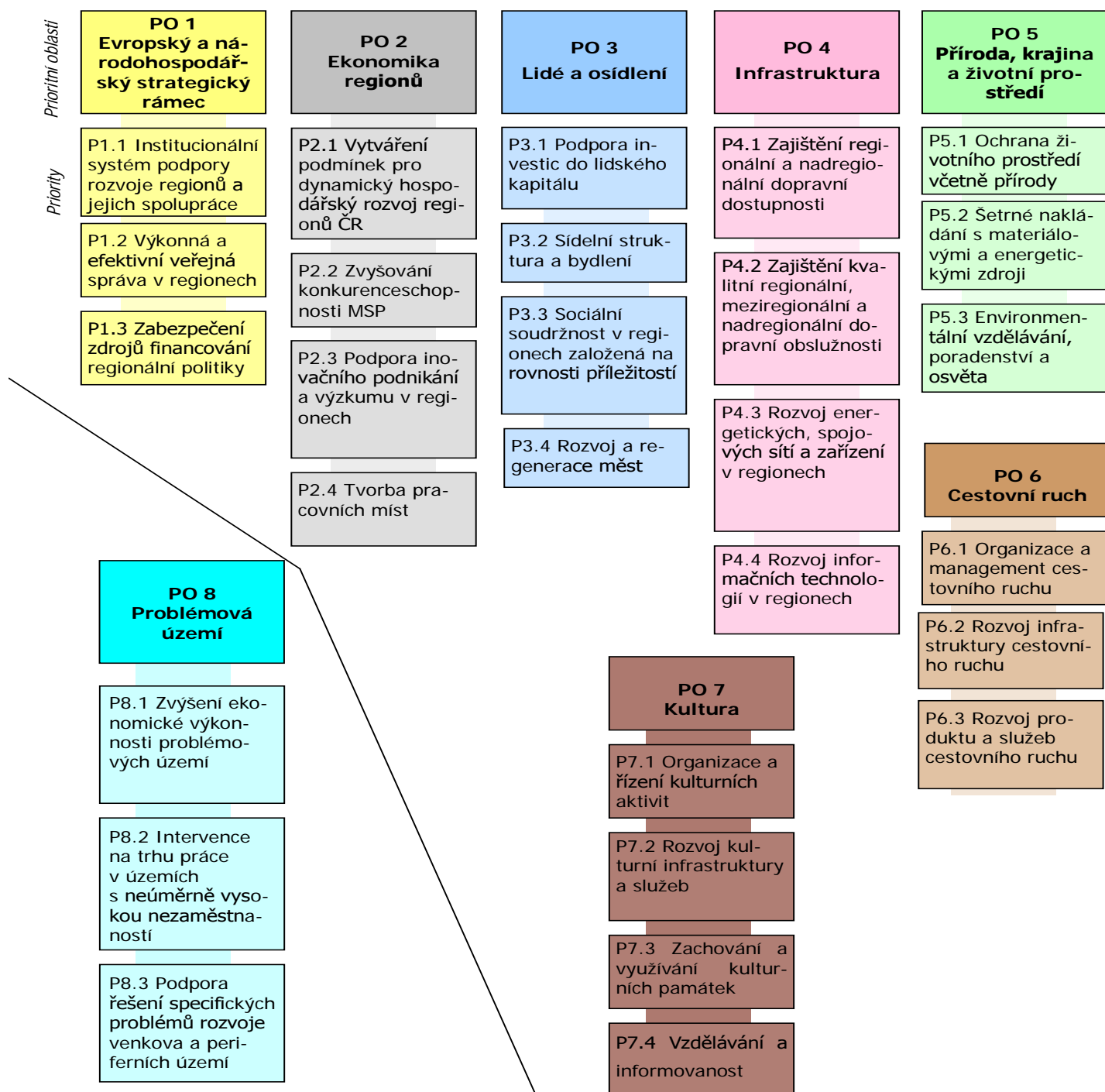
²⁸ *Strategie regionálního rozvoje ČR na roky 2007-2013. [online], [cit. 2010-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mmr.cz/getdoc/f77e14bc-2c26-4884-9fda-b47c24a5294b/Strategie-regionálního-rozvoje-Ceske-republiky-pro>>*

²⁹ Podrobněji viz Příloha č. 1 Lisabonská strategie.

Oblasti, které jsou významné pro podporu regionálního rozvoje, Strategie rozděluje do 8 prioritních oblastí a řady priorit (viz obrázek č. 1 *Prioritní oblasti Strategie regionálního rozvoje*). Cíle a charakteristika jednotlivých priorit jsou podrobně popsány v Příloze č. 2.

Výrazným přínosem Strategie je fakt, že se nesnaží o plošné vyrovnávání rozdílů, ale akcentuje rozlišnost podmínek. Primární je aktivní politika směřování prostředků do podpory optimálního využívání rozvojového potenciálu samotných regionů.

Obrázek č. 1: Prioritní oblasti Strategie regionálního rozvoje ČR

Zdroj: Strategie regionálního rozvoje ČR pro léta 2007-2013

3. Profil Královéhradeckého kraje

3.1 Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje

Součástí souboru strategických dokumentů regionálního rozvoje ČR jsou Strategie rozvoje jednotlivých krajů. Ještě před vznikem vyšších územně správních celků Ministerstvo pro místní rozvoj zadalo budoucím krajům vypracovat Strategie rozvoje regionů, tyto regionální Strategie byly následně integrovány do Strategie regionálního rozvoje ČR.

Vypracování Strategií rozvoje regionů bylo součástí přípravy vstupu České republiky do Evropské unie, protože celorepubliková Strategie, vytvořená na základě regionálních Strategií, měla pomoci napravit nedostatky a mezery v regionální politice ČR. Stav regionální politiky vytýkala České republice i Evropská unie, v rámci předvstupních rozhovorů EU konstatovala, že Česká republika nemá stanovený systém programových podpor problémových oblastí, bude proto zapotřebí vytvořit vhodné struktury a účinné nástroje schopné čelit regionálním disparitám a posílit finanční zdroje určené na regionální rozvoj.

Na základě těchto požadavků byly vypracovány Strategie rozvoje jednotlivých krajů, které obsahují následující části: vymezení regionu a jeho globální charakteristika, vize rozvoje regionu, globální cíle rozvoje regionu, SWOT analýza, identifikace kritických oblastí, strategické cíle a směry, hlavní rozvojové aktivity, strategie rozvoje.

Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje byla vypracována v roce 1999, stala se programovým dokumentem pro koordinaci aktivit různých subjektů působících v rozvoji Královéhradeckého kraje i jeho jednotlivých územních částí (okresů), měst a obcí. Dokument se zároveň stal nezbytným podkladem pro zpracování konzultačního dokumentu a regionálního operačního programu (ROP) pro NUTS 2 Severovýchodní Čechy.

Pro období let 2006-2015 byla Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje aktualizována a zpracována podle moderních zásad vycházejících z Místní Agendy 21 (nástroj pro uplatnění principů udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni).

3.2 Charakteristika Královéhradeckého kraje³⁰

Královéhradecký kraj patří lidnatostí a rozlohou k průměrným českým regionům, podobných parametrů dosahuje zhruba polovina krajů ČR. Královéhradecký kraj svojí rozlohou zaujímá šest procent území ČR, k 31. 12. 2009 zde žilo 554 402 obyvatel. Hustota zalidnění je nižší než celorepublikový průměr.

Území Královéhradeckého kraje se administrativně dělí na 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem. Celkový počet administrativně samostatných obcí je 448, z nichž 48 má statut města. Podíl městského obyvatelstva je mírně pod republikovým průměrem. Metropolí kraje je statutární město Hradec Králové. Královéhradecký kraj spolu s krajem Pardubickým a Libereckým tvoří region Soudržnosti NUTS 2 Severovýchod. Sídlní struktura v kraji je nehomogenní a rozdrobená, což je způsobeno zejména přírodními a historickými podmínkami. Královéhradecký kraj ve srovnání s Českou republikou má vyšší zastoupení malých obcí do 500 obyvatel.

Z hospodářského a ekonomického hlediska je Královéhradecký kraj zemědělskopřůmyslovým regionem s tradicí některých odvětví (strojírenství, textilnictví, stavebnictví) a s rozvinutými službami, cestovním ruchem a kvalitní pracovní silou. Průmyslová základna je soustředěna převážně do měst. Intenzivní zemědělská výroba je typická hlavně pro oblast Polabské nížiny s příznivými podmínkami pro zemědělskou prvovýrobu. Dominantní hospodářské postavení zaujímá Královéhradecká aglomerace.

Rozsáhlá síť škol pokrývá potřebu vzdělání, v Hradci Králové je zastoupeno vysoké školství, nechybí ani možnosti celoživotního vzdělávání. Zdravotnické a sociální služby jsou dostupné na celém území kraje. Jejich kvalita, rozmístění a dostupnost je v rámci kraje značně rozdílná. Intenzita výskytu sociálně patologických jevů a míra kriminality je celkově nižší než v jiných regionech.

---

³⁰ Profil Královéhradeckého kraje byl vytvořen na základě údajů ČSÚ a dokumentu Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje 2006-2015. Hodnoty jednotlivých ukazatelů jsou co nejaktuálnější, jsou tedy uváděny k roku 2008 (za rok 2009 zatím nejsou všechny dostupné), eventuálně je uveden vývoj ukazatelů v období let 2000-2007.

3.3 Charakteristika území

Kraj leží v severovýchodní části Čech, sousedí s Polskem, což se výrazně projevuje v čilém cestovním ruchu a v sílící spolupráci mezi obcemi obou zemí. Reliéf území Královéhradeckého kraje je velice proměnlivý s výraznou vertikální členitostí a pestrými krajinnými typy - od Polabské nížiny přes pahorkatiny a oblasti podhůří až po dva příhraniční horské hřebeny Krkonoš a Orlických hor. Nejvyšší hora Krkonoš – Sněžka (1 602 m n. m.) je zároveň nejvyšším vrcholem České republiky. Bohatá fauna a flóra zahrnuje také tři desítky endemitů vyskytujících se pouze v Krkonoších. Evropským unikátem je Krkonošská tundra ve vrcholových oblastech, kde se vyskytují jedinečné druhy přežívající z doby ledové.

Obrázek č. 2: Reliéf Královéhradeckého kraje

Zdroj: Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje

Počtem a významem přírodních a kulturních hodnot patří kraj k nejbohatším v republice. Na území kraje se též nachází mnoho historických památek, v kraji je 21 městských památkových zón. Pestré přírodní a kulturní rozmanitosti Královéhradeckého kraje, atraktivita přírodních lokalit a kvalitní životní prostředí jsou dobrými předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu a turistiky. Atraktivní jsou zejména

oblasti s vysokým přírodním potenciálem, oblasti s bohatým kulturním dědictvím a pamětihodnostmi a lázeňské oblasti. Přírodní potenciál kraje je dobrým základem pro rozvoj nových forem cestovního ruchu (agroturistiky, ekoturistiky, cykloturistiky apod.). Královéhradecký kraj patří v rámci ČR k nejnavštěvovanějším.

3.4 Obyvatelstvo

3.4.1 Demografický vývoj

Demografický vývoj v kraji neodpovídá vývoji v rámci celé ČR, od poloviny 90. let klesá počet obyvatel kraje a ani migrační přírůstky nenahradily úbytky přirozenou měnou.

Populace v kraji stárne, průměrný věk obyvatelstva je třetí nejvyšší v ČR. Královéhradecký kraj má ze všech krajů nejnižší podíl obyvatel ve věku 15–65 let a zároveň má druhý nejvyšší podíl obyvatel ve věku nad 65 let (15,7 %) hned po Hl. m. Praze (15,8 %). Průměrný věk mužů i žen je rovněž nad republikovým průměrem.

Vývoj věkové struktury populace v období let 2000–2007 uvádí tabulka č. 1, z údajů vyplývá, že se v tomto období zvýšil průměrný věk obyvatele Královéhradeckého kraje z 39 roků na 40,7 roku, populace kraje tedy stárne.

Tabulka č. 1: Věková struktura obyvatelstva Královéhradeckého kraje v období 2000-2007

	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003
Střední stav obyvatelstva celkem	osoby	551 297	550 556	548 698	547 720
z toho ženy		283 125	282 437	281 771	281 158
Počet obyvatel (k 31. 12.) celkem	osoby	550 780	549 329	548 437	547 563
z toho ženy		282 809	282 046	281 547	281 085
Obyvatelé ve věku (k 31. 12.)	osoby				
0-14		90 121	88 130	86 220	84 476
z toho ženy		43 627	42 728	41 722	40 829
15-64		380 532	381 351	382 132	382 842
z toho ženy		190 314	190 758	191 156	191 581
65 a více		80 127	79 848	80 085	80 245
z toho ženy		48 868	48 560	48 669	48 675
Průměrný věk obyvatel	roky	39,0	39,3	39,6	39,8

	Měrné jednotky	2004	2005	2006	2007
Střední stav obyvatelstva celkem	osoby	546 995	547 849	549 122	550 523
z toho ženy		280 833	280 780	281 015	281 260
Počet obyvatel (k 31. 12.) celkem	osoby	547 296	548 368	549 643	552 212
z toho ženy		280 778	280 846	281 055	281 879
Obyvatelé ve věku (k 31. 12.)	osoby				
0-14		82 758	81 394	79 829	79 367
z toho ženy		40 008	39 305	38 627	38 438
15-64		383 816	385 321	386 995	388 608
z toho ženy		191 927	192 238	192 595	192 911
65 a více		80 722	81 653	82 819	84 237
z toho ženy		48 843	49 303	49 833	50 530
Průměrný věk obyvatel	roky	40,1	40,3	40,6	40,7

Zdroj: ČSÚ

3.4.2 Vzdělání

Rozsáhlá síť škol všech typů, včetně speciálních a dalších vzdělávacích zařízení, celkově pokrývá potřebu vzdělávání a uspokojuje nabídku po vzdělání. Vysoké školství je zastoupeno v Hradci Králové. Dostatečná je také kapacita celoživotního vzdělávání, chybí však jeho ucelený systém.

Vzdělanostní úroveň populace ČR se dlouhodobě zvyšuje, tomu odpovídá i vývoj struktury obyvatelstva dle dosaženého vzdělání v Královéhradeckém kraji, viz tabulka č. 2. Snižuje se podíl obyvatelstva bez vzdělání nebo se základním vzděláním a zvyšuje se podíl obyvatelstva s úplným středním a vysokoškolským vzděláním.

Tabulka č. 2: Struktura obyvatelstva podle vzdělání v Královéhradeckém kraji v období let 2000-2007 (podíl na celkovém počtu obyvatel ve věku 15 a více let v %)

	základní vzdělání a bez vzdělání	střední bez maturity	střední s maturitou	vysokoškolské
2000	23,1	39,9	29,8	7,1
2001	23,1	38,3	31,1	7,5
2002	20,4	40,1	31,6	7,9
2003	19,8	40,7	31,1	8,3
2004	19,4	41,1	31,3	8,3

	základní vzdělání a bez vzdělání	střední bez maturity	střední s maturitou	vysokoškolské
2005	18,6	41,0	31,7	8,6
2006	18,1	39,0	32,5	10,5
2007	18,1	38,6	33,4	9,9

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

3.5 Sociální a zdravotní infrastruktura

Na celém území kraje je zajištěna dostupnost základních sociálních služeb. V současné době dochází k rozšiřování služeb sociální péče a služeb sociální intervence, což je ovlivněno měnící se socioekonomickou a demografickou situací v celé společnosti. V oblasti sociálních služeb se rozvíjí neziskový sektor.

Zdravotní služby jsou v rámci kraje na dobré úrovni z hlediska kvantitativního i kvalitativního. Královéhradecký kraj má velký potenciál pro další rozvoj sítě zdravotních služeb (včetně materiálně technického zázemí), problémem je neexistence dostatečné spolupráce a koordinace zdravotní a sociální péče.

3.6 Dopravní a technická infrastruktura

Kraj má poměrně hustou dopravní síť a výhodnou polohu krajského města. Problémem však zůstává špatný stav a technická zanedbanost regionální silniční sítě odrážející se v nedostatečných parametrech. Vzhledem k několikanásobnému nárůstu silniční dopravy je většina silniční sítě téměř trvale přetížena, což má negativní dopad na životní prostředí obyvatel. Prioritou je dostavba dálnice D11 a navazujících rychlostních silnic, aby se zlepšilo dopravní napojení na sousední regiony.

Železniční síť má nadprůměrnou hustotu a v hlavních dopravních osách pokrývá rozhodující přepravní směry v kraji. Strategicky důležitá je blízkost modernizovaného I. železničního koridoru v sousedním pardubickém regionu, který zajišťuje železniční spojení s hlavním městem ČR.

V Královéhradeckém kraji vodní doprava, kromě rekreačního charakteru, využívána není. Letecká doprava má pro území kraje pouze doplňkovou funkci.

Veřejná hromadná doprava byla v důsledku narůstající individuální automobilové dopravy omezena, což se negativně projevuje ve venkovských oblastech, je tím zhoršena možnost dojížděky za prací a do škol.

Technická infrastruktura (zásobování elektrickou energií, plynofikace, veřejné vodovody) je dobře zajištěna, telefonní síť je dostupná na většině území kraje. Stále více obyvatel kraje využívá informační technologie, včetně internetu, velkým problémem je ale jejich dostupnost pro širokou veřejnost mimo větší aglomerace, převážně ve venkovských a periferních oblastech.

3.7 Hospodářství kraje

V kraji je významně zastoupen zpracovatelský průmysl, z hlediska odvětvové struktury průmyslu zaujímá v posledních letech významný podíl výroba dopravních prostředků a zařízení, elektrických optických přístrojů a zařízení, výroba základních kovů, hutních a kovodělných výrobků. Důležitou pozici má také výroba potravinářských výrobků, textilních výrobků, výroba nábytku, plastových výrobků, papíru a vlákniny. Těžký průmysl v kraji není.

Výše HDP na obyvatele kraj řadí mezi průměrně rozvinuté regiony ČR, v přepočtu na 1 obyvatele dosáhl v roce 2008 výše 83,1 % celorepublikového průměru, je mezi kraji na 9. pozici. Podíl hrubého domácího produktu kraje na hrubém domácím produktu ČR v roce 2008 je 4,4 %.

Vývoj HDP a hrubé přidané hodnoty v Královéhradeckém kraji v období let 2000-2007 viz tabulka č. 3.

Tabulka č. 3: HDP a hrubá přidaná hodnota v Královéhradeckém kraji v období let 2000-2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hrubý domácí produkt (mil. Kč)	111 179	117 037	120 189	124 135	135 420	139 985	145 930	160 462
na 1 obyvatele (Kč)	201 667	212 580	219 043	226 640	247 572	255 518	265 751	291 472
na 1 obyvatele (ČR = 100 %)	94,6	92,4	90,7	89,7	89,8	87,6	84,9	85,0
Hrubá přidaná hodnota (mil. Kč)	100 731	106 098	109 247	112 861	121 705	125 597	135 267	144 624
podíl terciárního sektoru (%)	51,1	51,3	53,7	54,5	52,5	52,1	52,2	50,1

Zdroj: ČSÚ

Z hlediska výkonnosti a struktury oborů je možné ekonomiku kraje hodnotit jako středně rozvinutou s vysokým podílem výrob a služeb s nízkou přidanou hodnotou. Tabulka č. 4 udává strukturu hrubé přidané hodnoty v roce 2008 podle jednotlivých odvětví Královéhradeckého kraje.

Zemědělství a lesnictví v kraji vytváří celorepublikově mírně nadprůměrný podíl 4,6 % z celkové hrubé přidané hodnoty vytvořené v kraji. Zemědělství je dlouhodobě založeno na příznivých přírodních podmínkách, rostlinnou výrobu lze nalézt hlavně v nížinných oblastech, zejména v Polabské nížině. Hlavními pěstovanými komoditami jsou obiloviny, řepka, brambory, kukuřice, cukrovka, píce, ovoce a zelenina. Vrchovinné části kraje lze charakterizovat jako oblasti s vyšším podílem luk a pastvin a intenzivnější živočišnou výrobou, s chovem skotu, prasat a drůbeže.

Tabulka č. 4: Struktura hrubé přidané hodnoty podle odvětví OKEČ – rok 2008

Hrubá přidaná hodnota celkem v mil. Kč		146 496
A	Zemědělství, myslivost, lesnictví	4,6 %
B	Rybolov	0,0 %
C	Těžba nerostných surovin	0,5 %
D	Zpracovatelský průmysl	31,2%
E	Výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	5,5 %
F	Stavebnictví	6,8 %
G	Obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu	10,3 %
H	Ubytování a stravování	1,9 %

Hrubá přidaná hodnota celkem v mil. Kč		146 496
I	Doprava, skladování a spoje	9,1 %
J	Finanční zprostředkování	1,6 %
K	Činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu; podnikatelské činnosti	9,3 %
L	Veřejná správa, obrana; povinné sociální zabezpečení	6,9 %
M	Vzdělávání	4,6 %
N	Zdravotnictví a sociální péče; veterinární činnosti	5,3 %
O	Ostatní veřejné, sociální a osobní služby	2,5 %
P	Činnosti domácností	0,0 %
Q	Exteritoriální organizace a instituce	-

Zdroj: ČSÚ

3.8 Trh práce

V Královéhradeckém kraji působilo v roce 2008 přes 130 tisíc ekonomických subjektů, z nichž více než polovinu tvořily osoby samostatně výdělečně činné. Drobné firmy s počtem 1–9 zaměstnanců se podílí na celkovém počtu všech ekonomických subjektů méně než pětinou, malé firmy s 10–49 zaměstnanci jen kolem 2%. Firmy střední velikosti s počtem zaměstnanců 50–249 tvoří jen půl procenta a velké firmy s 250 a více zaměstnanci tvoří jen desetinu procenta všech zaměstnavatelů. Aktuální strukturu ekonomických subjektů v kraji dle počtu zaměstnanců zachycuje tabulka č. 5.

Tabulka č. 5: Struktura ekonomických subjektů v Královéhradeckém kraji podle počtu zaměstnanců – k 31. 12. 2008

Počet zaměstnanců	Počet firem	Podíl v %
Bez zaměstnanců	45 769	35,1
1-5	9 586	7,3
6-19	3 003	2,3
20-99	1 422	1,1
100-999	289	0,2
1000 a více	15	0,0
Neuvedeno	70 460	54,0
Celkem	130 544	100,0

Zdroj: Krajský úřad Královéhradeckého kraje

Územní koncentrace ekonomických subjektů je rozdílná, největší počet se soustřeďuje do krajského města a jeho okolí, ve kterém má své sídlo více než jedna čtvrtina ekonomických subjektů. Dalšími důležitými centry jsou Náchod, Trutnov a Jičín.

Absolutně největším zaměstnavatelem v Královéhradeckém kraji je Fakultní nemocnice Hradec Králové s více než 4 000 zaměstnanci. V regionálním rozložení je nejvíce největších zaměstnavatelů koncentrováno do Hradce Králové. V každém okrese je zastoupen alespoň jeden velký ekonomický subjekt s více než 1 000 zaměstnanci. Přehled největších zaměstnavatelů v kraji viz tabulka č. 6.³¹

Tabulka č. 6: Největší zaměstnavatelé v Královéhradeckém kraji s více než 1000 zaměstnanci dle RES – rok 2008

Název	Sídlo	OKEČ	Kategorie počtu zaměstnanců
Fakultní nemocnice Hradec Králové	Hradec Králové	Ústavní zdravotní péče	4000 - 4999
Lesy České republiky, s.p.	Hradec Králové	Těžba dřeva	3000 - 3999
RUBENA a. s.	Hradec Králové	Výroba ostatních pryžových výrobků	1500 - 1999
Finanční ředitelství v Hradci Králové	Hradec Králové	Všeobecná veřejná správa	1500 - 1999
JUTA a.s.	Dvůr Králové nad Labem	Výroba textilních materiálů impregnovaných, potažených nebo laminovaných plasty	1500 - 1999
FAB, s.r.o.	Rychnov nad Kněžnou	Výroba zámků a kování	1000 - 1499
VEBA, textilní závody a.s.	Broumov	Tkaní bavlnářských tkanin	1000 - 1499
Tyco Electronics EC Trutnov s. r. o.	Trutnov	Výroba elektrických rozvodných a spínacích zařízení	1000 - 1499
Continental Teves Czech Republic, s.r.o.	Jičín	Výroba dílů a příslušenství dvoustopých motorových vozidel vč. dílů jejich motorů	1000 - 1499
RONAL CR s.r.o.	Jičín	Odlévání lehkých kovů	1000 - 1499

³¹ Některé velké subjekty registrované mimo kraj mají v Královéhradeckém kraji pobočky, tyto provozovny nejsou zachyceny v údajích ČSÚ. Jedná se např. o Škoda Auto a.s. Mladá Boleslav s pobočkami ve Vrchlabí a Kvasínách.

Název	Sídlo	OKEČ	Kategorie počtu zaměstnanců
Oblastní nemocnice Náchod a.s.	Náchod	Ústavní zdravotní péče	1000 - 1499
C.S. CARGO a.s.	Jičín	Ostatní služby v dopravě (zprostředkování nákladu)	1000 - 1499

Zdroj: Krajský úřad Královéhradeckého kraje

Ekonomická výkonnost a konkurenceschopnost firem závisí na všeobecné vzdělanosti pracovních sil, výroba a služby s vysokou přidanou hodnotou potřebují pracovní síly s vyššími odbornými znalostmi. Na trhu práce se projevuje zvyšování poptávky po vysoce kvalifikovaných zaměstnancích, na druhé straně ale také po manuálních profesích vyžadující určité dovednosti. Nezanedbatelným problémem je nízká adaptabilita značné části uchazečů na měnící se podmínky na pracovním trhu.

V tabulce č. 7 jsou údaje o ekonomické aktivitě obyvatel, tj. o vývoji počtu ekonomicky aktivní populace, počtu zaměstnaných a nezaměstnaných v Královéhradeckém kraji v období let 2000–2007.

Tabulka č. 7: Ekonomická aktivita obyvatel Královéhradeckého kraje v letech 2000-2007 (údaje v tis. osob, na základě VŠPS)

	2000	2001	2002	2003
Obyvatelstvo celkem	551,2	550,3	548,9	548,3
v tom: ekonomicky aktivní populace 15 a více let (pracovní síla)	280,6	277,6	275,3	273,4
v tom:				
zaměstnaní v NH (ILO)	263,5	260,7	263,8	257,4
nezaměstnaní	17,1	16,9	11,5	16,0
ekonomicky neaktivní	270,6	272,7	273,5	274,9

	2004	2005	2006	2007
Obyvatelstvo celkem	547,3	547,3	548,6	550,9
v tom: ekonomicky aktivní populace 15 a více let (pracovní síla)	268,7	269,8	277,3	276,7
v tom:				
zaměstnaní v NH (ILO)	251,0	257,0	262,4	265,2
nezaměstnaní	17,7	12,9	14,9	11,5
ekonomicky neaktivní	278,7	277,4	271,3	274,2

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Vývoj počtu neumístěných uchazečů o zaměstnání, míry registrované nezaměstnanosti a volných pracovních míst v Královéhradeckém kraji ukazuje tabulka č. 8. Vyplyvá z ní, že v letech 2003 a 2004 byla nejvyšší míra registrované nezaměstnanosti a nejméně volných pracovních míst, poté se situace zlepšila.

Tabulka č. 8: Počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v Královéhradeckém kraji v letech 2000-2007

Rok	Neumístění uchazeči o zaměstnání				Míra registrované nezaměstnanosti v %			Volná pracovní místa
	celkem	z toho			celkem	ženy	muži	celkem
		ženy	absolventi škol	s nárokem na podporu v nezaměstnanosti				
2000	16 644	8 493	2 053	7 008	5,89	6,76	5,19	5 031
2001	17 433	8 827	2 152	8 298	6,30	7,31	5,52	3 950
2002	20 497	10 470	2 369	9 747	7,30	8,48	6,38	2 764
2003	22 146	11 317	2 322	9 658	7,89	9,28	6,82	2 298
2004	22 526	11 488	2 188	7 407	7,67	8,83	6,77	2 075
2005	21 989	20 840	1 687	7 568	7,33	8,63	6,33	2 731
2006	19 298	10 283	1 399	7 227	6,32	7,52	5,37	4 413
2007	14 499	7 723	982	5 891	4,70	5,70	3,93	5 329

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Z hlediska struktury zaměstnanosti došlo k přesunu zaměstnanosti z primárního a sekundárního sektoru do sektoru terciárního a od nižších vzdělanostních kategorií k vyšším. Tomu odpovídá i vývoj struktury obyvatelstva kraje dle vzdělání, kde se zvyšuje podíl obyvatel s úplným středním a vysokoškolským vzděláním. Vývoj v regionu je nestejnorodý, v jednotlivých okresech je rozdílná dynamika změn.

Registrovaná míra nezaměstnanosti se dlouhodobě pohybuje pod úrovní ČR, z hlediska doby nezaměstnanosti je nejvíce osob evidovaných 3-6 měsíců, počet osob evidovaných dlouhodobě (nad 12 měsíců) se snižuje. Z hlediska vzdělání je možné konstatovat, že na regionálním trhu práce je možnost dobrého uplatnění vysokoškolsky vzdělaných osob, jejich zastoupení mezi nezaměstnanými je nízké.

4. Analýza ukazatelů ekonomického rozvoje Královéhradeckého kraje a nezaměstnanosti v regionu v letech 2000-2007

4.1 Ukazatele ekonomického rozvoje regionu

Pro měření ekonomického rozvoje Královéhradeckého kraje v průběhu let 2000-2007 jsem vybrala následující ukazatele:

Tabulka č. 9: Ukazatele ekonomického rozvoje

Indikátor	Měrná jednotka
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele	Kč
Hrubá přidaná hodnota	Kč
Podíl terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty	%
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele	Kč
Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele	Kč
Podíl výdajů na vědu a výzkum na HDP	%
Míra registrované nezaměstnanosti	%
Míra zaměstnanosti	%
Míra ekonomické aktivity	%
Počet volných pracovních míst	místa

Zdroj: Vlastní zpracování

Tyto ukazatele jsem zvolila, protože splňují nároky kladené na indikátory (viz kapitola 1.3.1) a je možné pomocí nich měřit vývoj ekonomiky regionu, zda docházelo ke kvalitativním změnám charakteristik (tedy rozvoji), a ne pouze ke kvantitativním změnám (tj. růstu).

4.2 Měření ukazatelů ekonomického rozvoje Královéhradeckého kraje v období let 2000-2007

V následujících tabulkách jsou zaznamenány časové řady hodnot jednotlivých ukazatelů, je též dopočítáno tempo růstu ukazatelů – porovnává se vždy procentuální změna mezi dvěma za sebou jdoucími roky. Rok 2000 – první hodnota – je označen jako 100 %.

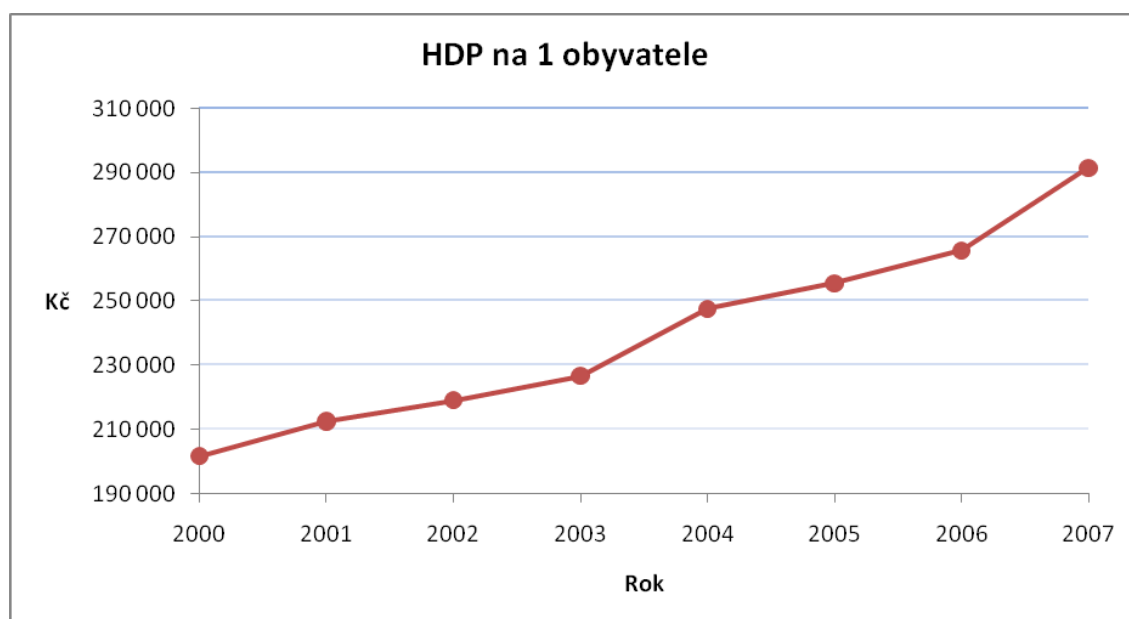
4.2.1 Hrubý domácí produkt

Tabulka č. 10: Hrubý domácí produkt v Královéhradeckém kraji

	Měrné jedn.	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
HDP celkem	mil. Kč	111 179	117 037	120 189	124 135	135 420	139 985	145 930	160462
HDP na 1 obyvatele	Kč	201 667	212 580	219 043	226 640	247 572	255 518	265 751	291 472
HDP na 1 obyv. předchozí rok = 100	%	100,0	105,4	103,0	103,5	109,2	103,2	104,0	109,7

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Graf č.1: Vývoj HDP na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

Hrubý domácí produkt je základním ukazatelem ke sledování úrovně, výkonnosti a dynamiky ekonomiky.

Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v období let 2000-2007 nepřetržitě rostl, tempo růstu bylo nerovnoměrné, nejrychleji HDP/1 obyvatele rostl v letech 2003-2004 a 2006-2007, kdy míra růstu HDP/1 obyvatele byla 9,7 %.

4.2.2 Hrubá přidaná hodnota

Tabulka č.11: Hrubá přidaná hodnota v Královéhradeckém kraji

	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
HPH	mil. Kč	100 731	106 098	109 247	112 861	121 705	125 597	135 267	144 624
HPH předchozí rok = 100	%	100,0	105,3	103,0	103,3	107,8	103,2	107,7	106,9

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Tabulka č.12: Podíl terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty v Královéhradeckém kraji

	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
podíl terc. sektoru na HPH	%	51,1	51,3	53,7	54,5	52,5	52,1	52,2	50,1
podíl terc. sektoru na HPH předchozí rok = 100	%	100,0	100,4	104,7	101,5	96,3	99,2	100,2	96,0

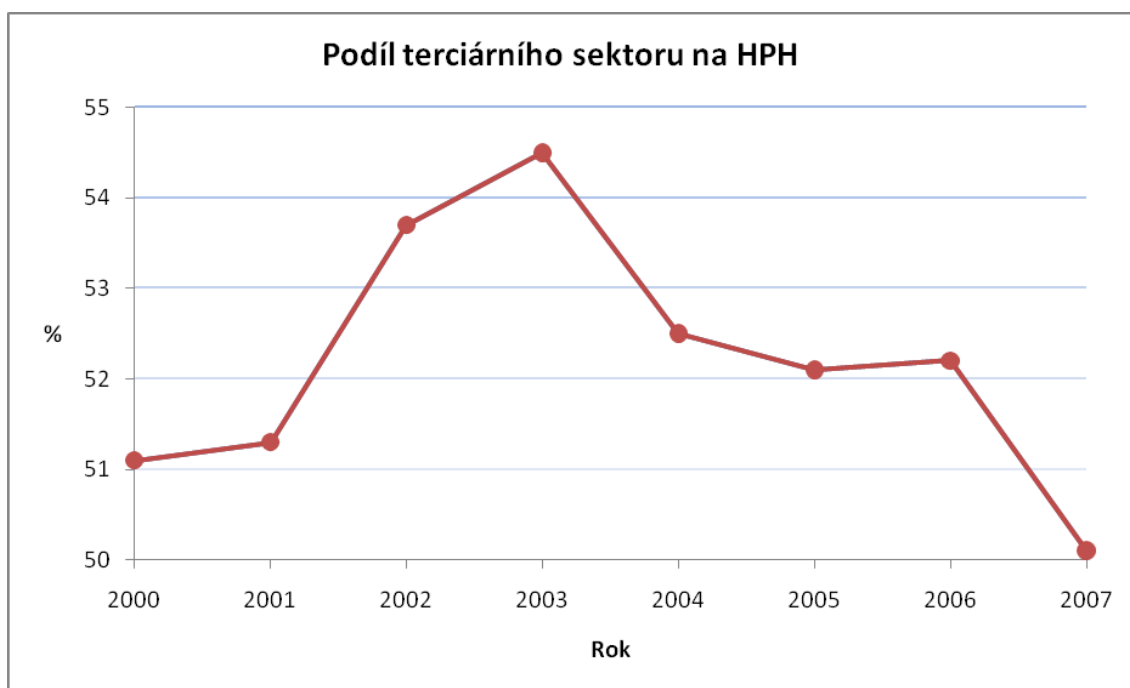
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Hrubá přidaná hodnota představuje nově vytvořenou hodnotu, kterou získávají podniky z používání svých výrobních kapacit. Není podstatná jen výše hrubé přidané hodnoty, ale také podíl jednotlivých sektorů, eventuálně odvětví na tvorbě hrubé přidané hodnoty.

Ve sledovaném období hrubá přidaná hodnota vytvořená v Královéhradeckém kraji rostla, tempo růstu bylo vyšší zejména mezi lety 2000 až 2001 a 2005 až 2007.

Podíl terciárního sektoru³² na hrubé přidané hodnotě v letech 2000-2003 rostl, pak opět klesal. Pro vyspělé ekonomiky je charakteristický vysoký podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě, v Královéhradeckém kraji však na konci sledovaného období terciární sektor tvořil jen asi 50 % hrubé přidané hodnoty. Nejvyšší podíl na tvorbě hrubé přidané hodnoty v kraji má zpracovatelský průmysl, tedy součást sekundárního sektoru.

Graf č. 2: Vývoj podílu terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty v Královéhradeckém kraji

³² Primární sektor zahrnuje: zemědělství, myslivost, lesní hospodářství, rybolov; sekundární sektor: průmysl celkem a stavebnictví; terciární sektor: ostatní odvětví OKEČ.

4.2.3 Tvorba hrubého fixního kapitálu

Tabulka č. 13: Tvorba hrubého fixního kapitálu v Královéhradeckém kraji

	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
THFK celkem	mil. Kč	30 363	23 630	34 659	28 000	29 658	25 477	28 225	30 660
THFK na 1 obyvatele	Kč	55 076	42 921	63 165	51 121	54 220	46 503	51 400	55 692
THFK na 1 obyvatele předchozí rok = 100	%	100,0	77,9	147,2	80,9	106,1	85,8	110,5	108,4

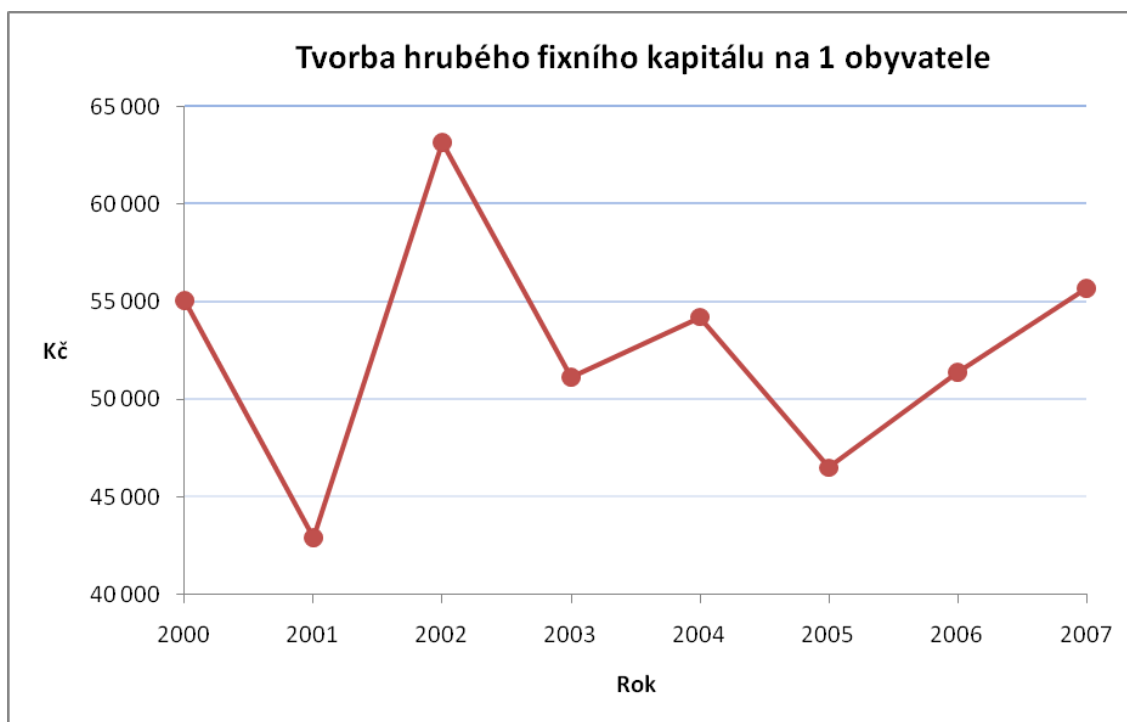
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Tvorba hrubého fixního kapitálu představuje nabytí fixních kapitálových aktiv, ke kterému dojde buď nákupem, nebo výstavbou těchto aktiv. Tímto ukazatelem se sledují výdaje na nové investice, rekonstrukce, modernizace a nákupy dlouhodobého majetku po odpočtu jejich prodeje.

Ve sledovaném období byla nejvyšší hodnota tvorby hrubého fixního kapitálu (absolutně i na 1 obyvatele) v roce 2002, jinak byl vývoj tohoto ukazatele značně nerovnoměrný, pouze v letech 2006 až 2007 nepřetržitě rostl.

Graf č. 3: Vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

4.2.4 Čistý disponibilní důchod domácností

Tabulka č. 14: Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

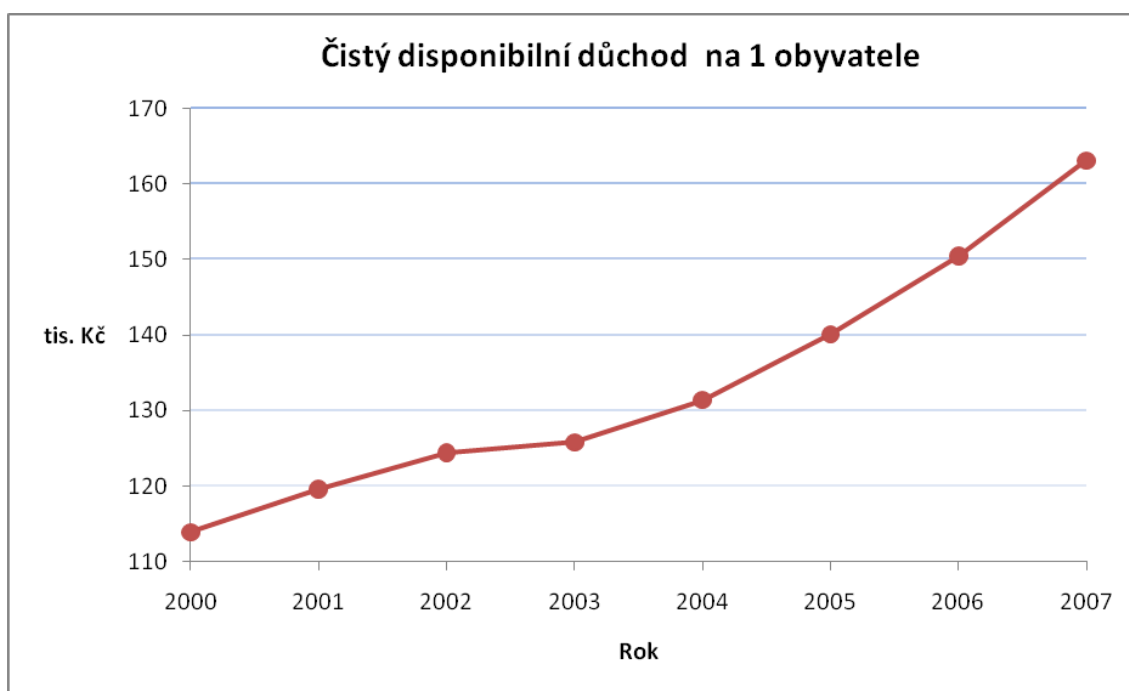
	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
čistý disponibilní důchod na 1 obyv.	tis. Kč	113,9	119,6	124,4	125,8	131,4	140,1	150,5	163,1
čistý disponibilní důchod na 1 obyv. předchozí rok = 100	%	100,0	105,0	104,0	101,1	104,5	106,6	107,4	108,4

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Čistý disponibilní důchod domácností představuje částku, kterou mohou domácnosti použít na konečnou spotřebu, na úspory finančních aktiv a nákup hmotných a nehmotných aktiv. Charakterizuje životní úroveň obyvatelstva regionu.

Ve sledovaném období čistý disponibilní důchod na 1 obyvatele rostl, znamená to tedy, že se zvyšovala kupní síla obyvatelstva a úroveň materiálního bohatství domácností v regionu. Tempo růstu ukazatele se zpomalilo pouze v letech 2002 a 2003, v ostatních letech se tempo růstu zvyšovalo.

Graf č. 4: Vývoj čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

4.2.5 Podíl výdajů na vědu a výzkum

Tabulka č. 15: Podíl výdajů na výzkum a vývoj k HDP v Královéhradeckém kraji

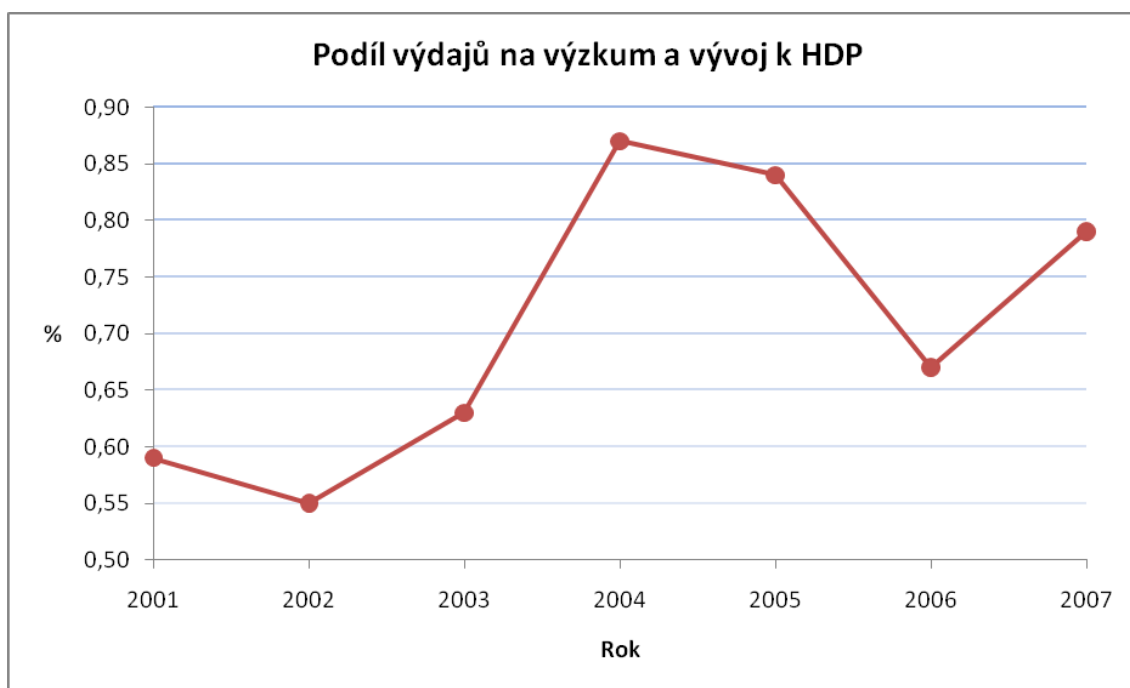
	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
podíl výdajů na V a V na HDP	%		0,59	0,55	0,63	0,87	0,84	0,67	0,79
podíl výdajů na V a V na HDP předchozí rok = 100	%		100,0	93,2	114,5	138,1	96,6	79,8	117,9

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Tento ukazatel vypovídá o tom, jak je ekonomika schopna investovat do svého budoucího rozvoje, aby se udržela její konkurenceschopnost a zvýšila výkonnost.

Ve sledovaném období se podíl výdajů na vědu a výzkum na hrubém domácím produktu pohyboval od 0,55 % v roce 2002 až po 0,87 % v roce 2004, vývoj ukazatele byl kolísavý, vykazoval však spíše rostoucí trend.

Graf č. 5: Vývoj podílu výdajů na vědu a výzkum na HDP v Královéhradeckém kraji

4.2.6 Míra registrované nezaměstnanosti

Tabulka č. 16: Míra registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

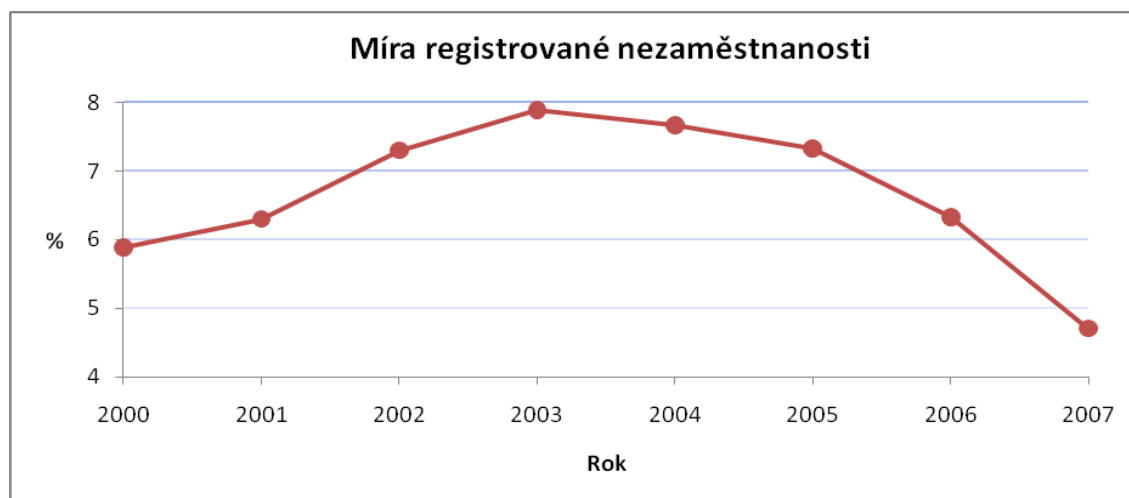
	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004 ³³	2005	2006	2007
míra registrované nezaměstnanosti	%	5,89	6,30	7,30	7,89	8,3/ 7,67	7,33	6,32	4,70
míra registrované nezaměstnanosti předchozí rok = 100	%	100,0	107,0	115,9	108,0	104,9	95,6	86,3	74,4

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Míra registrované nezaměstnanosti je vhodným indikátorem ke sledování situace v oblasti nezaměstnanosti na regionální úrovni.

V období let 2000-2007 míra registrované nezaměstnanosti nejprve rostla, v půlce roku 2004 dosáhla maxima ve sledovaném období, a to 8,3 %. Vzhledem k tomu, že k 1. 7. 2004 došlo ke změně metodiky výpočtu, byla míra registrované nezaměstnanosti přepočítána a dle nové metodiky dosáhla nižší úrovně – 7,67 %. Od roku 2003 až do konce sledovaného období míra registrované nezaměstnanosti klesala, v roce 2007 dosáhla minima sledovaného období – pouze 4,70 %.

Graf č. 6: Vývoj míry registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji³⁴

³³ Míra registrované nezaměstnanosti 8,3 % dle staré metodiky, 7,67 % dle nové metodiky.

³⁴ Míra registrované nezaměstnanosti v roce 2004 udána dle nové metodiky výpočtu.

4.2.7 Míra zaměstnanosti

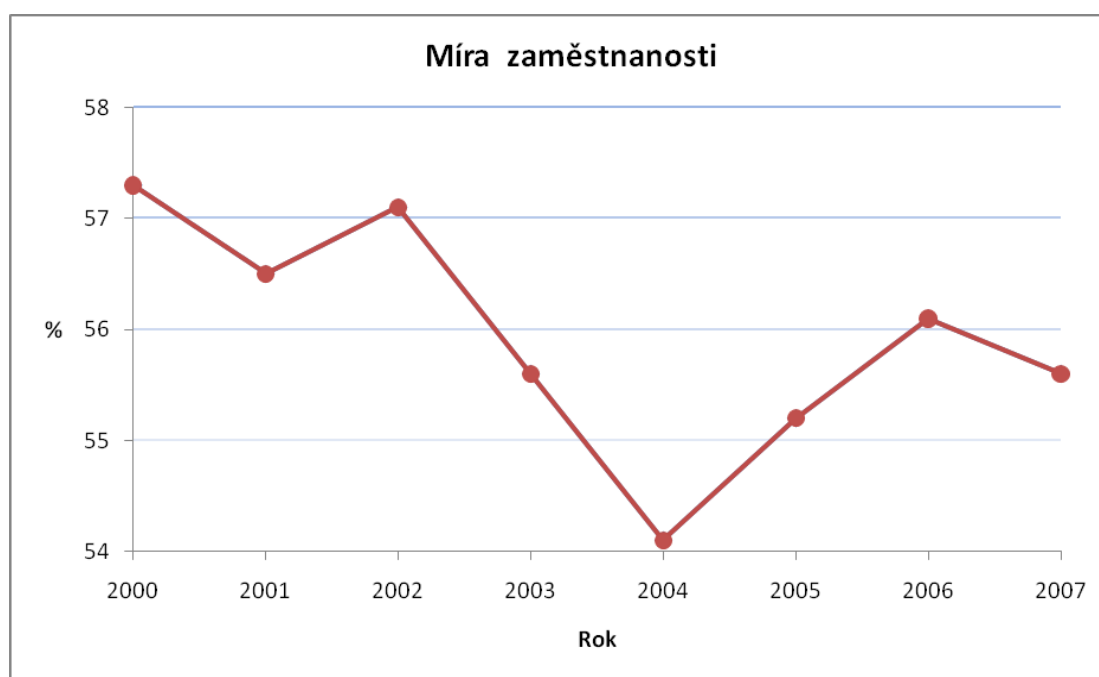
Tabulka č. 17: Míra zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
míra zaměstnanosti	%	57,3	56,5	57,1	55,6	54,1	55,2	56,1	55,6
míra zaměstnanosti předchozí rok = 100	%	100,0	98,6	101,1	97,4	97,3	102,0	101,6	99,1

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Míra zaměstnanosti udává podíl pracujících na počtu obyvatelstva příslušného věku. Vývoj míry zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji ve sledovaném období koresponduje s vývojem míry registrované nezaměstnanosti, byť s jistými odlišnostmi. V letech 2000-2004 došlo k poklesu míry zaměstnanosti, v roce 2004 dosáhla míra zaměstnanosti svého minima během sledovaného období – 54,1 %, poté do roku 2006 míra zaměstnanosti rostla, pak opět začala klesat.

Graf č. 7: Vývoj míry zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

4.2.8 Míra ekonomické aktivity

Tabulka č. 18: Míra ekonomické aktivity v Královéhradeckém kraji

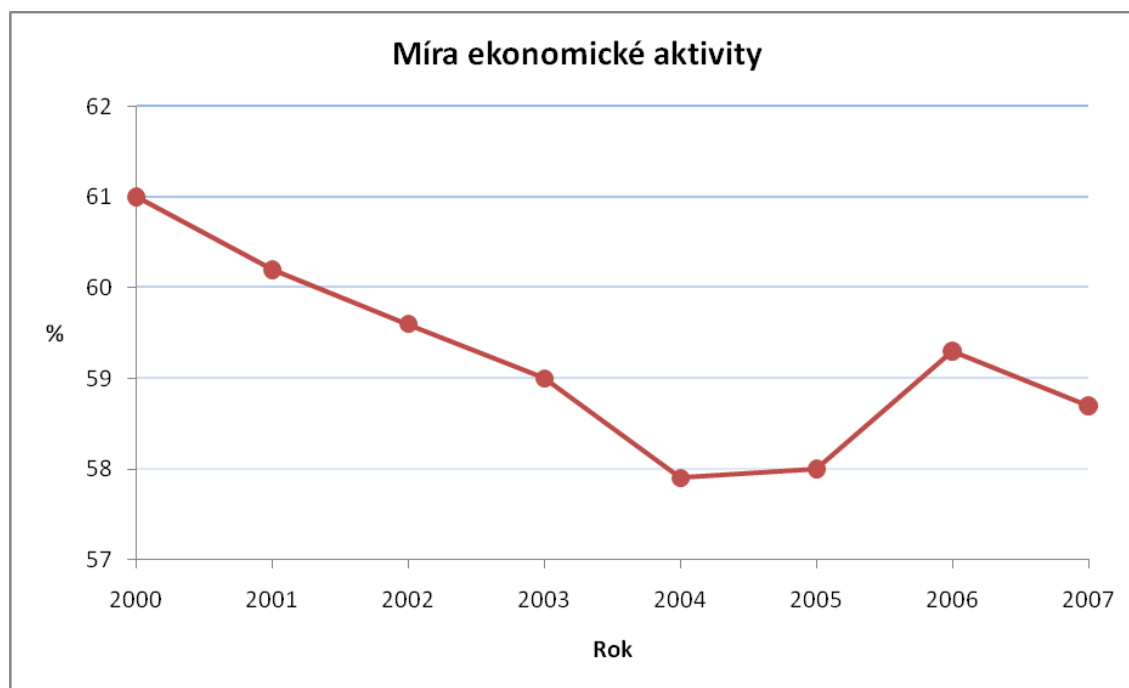
	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
míra ekonomické aktivity	%	61,0	60,2	59,6	59,0	57,9	58,0	59,3	58,7
míra ekonomické aktivity předchozí rok = 100	%	100,0	98,7	99,0	99,0	98,1	100,2	102,2	99,0

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo tvoří osoby starší 15 let, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané. Míra ekonomické aktivity představuje podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva na celkovém počtu osob starších 15 let.

Během sledovaného období došlo k poklesu míry ekonomické aktivity. Je to dáno zvyšujícím se podílem ekonomicky neaktivního obyvatelstva, jehož příčinou je stárnutí populace a také delší doba studia. Vyšší počet důchodců a studentů tedy zvyšuje podíl ekonomicky neaktivních a snižuje míru ekonomické aktivity.

Graf č. 8: Vývoj míry ekonomické aktivity v Královéhradeckém kraji

4.2.9 Volná pracovní místa

Tabulka č. 19: Počet volných pracovních míst v Královéhradeckém kraji

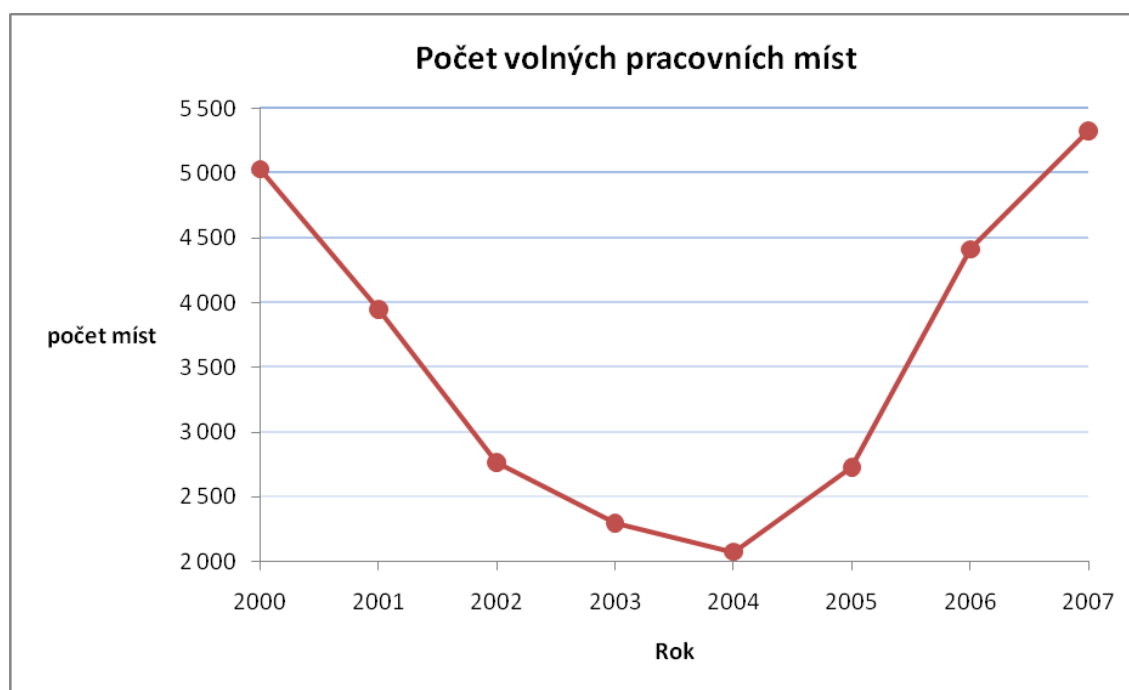
	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
volná pracovní místa	místa	5 031	3 950	2 764	2 298	2 075	2 731	4 413	5 329
volná pracovní místa předchozí rok = 100	%	100,0	78,5	70,0	83,1	90,3	131,6	161,6	120,8

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Tento ukazatel říká, kolik volných pracovních míst v regionu ekonomika nabízí. Čím méně volných pracovních míst je, tím hůře, tím více nezaměstnaných připadá na 1 místo.

Vývoj tohoto ukazatele upozorňuje na nutnost nových investic, vytváření nových pracovních míst. Ve sledovaném období se mezi lety 2000 a 2004 snížil počet volných pracovních míst z 5 031 na 2 075, pak ukazatel začal výrazně růst a v roce 2007 dosáhl lepších hodnot než na začátku období.

Graf č. 9: Vývoj počtu volných pracovních míst v Královéhradeckém kraji

4.3 Zhodnocení ukazatelů ekonomického rozvoje Královéhradeckého kraje v období let 2000-2007

Vývoj ekonomického systému Královéhradeckého regionu probíhal dle ukazatelů takto:

- Hrubý domácí produkt celkem i hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele během celého období nepřetržitě rostl.
- Hrubá přidaná hodnota v celém období nepřetržitě rostla.
- Podíl terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty do roku 2003 rostl, pak klesal. V roce 2007 se terciární sektor podílel na tvorbě hrubé přidané hodnoty z 50,1 %, což je o 1 % méně než na začátku období v roce 2000.
- Tvorba hrubého fixního kapitálu celkem i tvorba hrubého fixního kapitálu na jednoho obyvatele značně kolísala, střídal se rok růstu, rok poklesu, teprve na konci období tvorba hrubého fixního kapitálu 2 roky po sobě rostla. Minimum dosáhla THFK v roce 2001, maximum v roce 2002.
- Čistý disponibilní důchod domácností na jednoho obyvatele během celého období rostl, pouze v roce 2003 se snížilo tempo růstu tohoto ukazatele.
- Podíl výdajů na vědu a výzkum na HDP v tomto období kolísala, minima dosáhl v roce 2002, maxima v roce 2005, vykazoval spíše rostoucí trend.
- Míra registrované nezaměstnanosti v letech 2000-2004 rostla (podle hodnot původní metodiky), poté v období let 2005-2007 klesala. Svého minima dosáhla v roce 2007.
- Míra zaměstnanosti celkově spíše klesala. V letech 2005 a 2006 rostla, pak ale opět začala klesat.
- Míra ekonomické aktivity od začátku sledovaného období až do roku 2004 klesala, v letech 2005 a 2006 se zvýšila, pak ale opět klesla. Během sledovaného období se snížila o 2,3 %.
- Počet volných pracovních míst v letech 2000 až 2004 klesal, v roce 2004 dosáhl svého minima ve sledovaném období, pak začal opět růst.

Ačkoliv vývoj jednotlivých ukazatelů není zcela jednoznačný, při porovnání celkových výsledků lze říci, že ve sledovaném regionu došlo k ekonomickému rozvoji.

Hrubý domácí produkt, hrubá přidaná hodnota a čistý disponibilní důchod domácností nepřetržitě rostly. Míra nezaměstnanosti se nejdříve zvýšila, v druhé polovině sledovaného období však vykazovala příznivý vývoj a výrazně klesla (o 2,97 %).

Další ukazatele (podíl terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty, tvorba hrubého fixního kapitálu či podíl výdajů na vědu a výzkum na hrubém domácím produktu) se vztahují ke kvalitativním charakteristikám ekonomického rozvoje. Vývoj hodnot jednotlivých ukazatelů měl kolísavý charakter: podíl terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty se snížil, tvorba hrubého fixního kapitálu vykazovala rostoucí trend. Podíl výdajů na vědu a výzkum na HDP v průběhu sledovaného období také kolísal, celkově však spíše rostl.

4.4 Porovnání vývoje ukazatelů ekonomického rozvoje regionu a ukazatelů oblasti zaměstnanosti a nezaměstnanosti

Ve sledovaném období došlo k ekonomickému rozvoji regionu, vývoj v oblasti zaměstnanosti a nezaměstnanosti nebyl tak jednoznačný. Zaměstnanost se snižovala až do roku 2004, poté se zvyšovala a v roce 2007 opět klesla, míra registrované nezaměstnanosti do roku 2003 rostla, pak se začala rychle snižovat.

S ekonomickým vývojem regionu nekoresponduje ani vývoj počtu volných pracovních míst. Ačkoliv HDP, hrubá přidaná hodnota a disponibilní důchod domácností nepřetržitě rostly, počet volných pracovních míst se začal zvyšovat až v roce 2005.

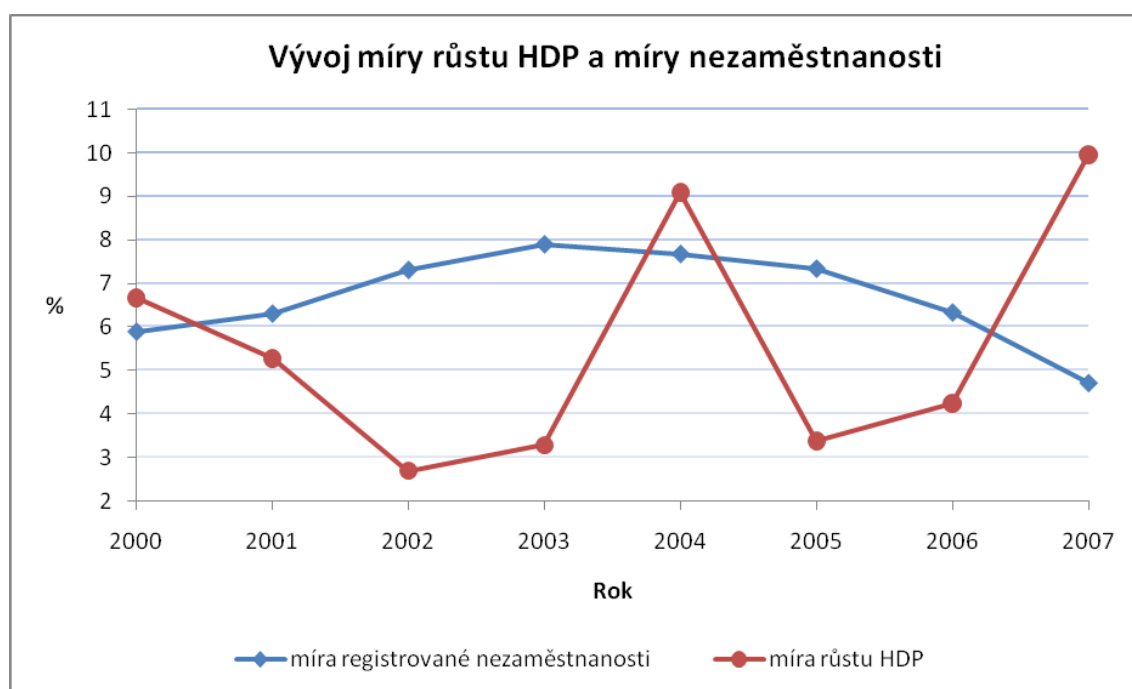
Tabulka č. 20: Míra růstu HDP a míra registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

	Měrné jednotky	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Míra růstu HDP	%	6,7	5,3	2,7	3,3	9,1	3,4	4,2	10,0
Míra registrované nezaměstnanosti	%	5,9	6,3	7,3	7,9	7,7	7,3	6,3	4,7

Zdroj: vlastní výpočty

V grafu č. 10 je porovnána míra růstu hrubého domácího produktu s mírou registrované nezaměstnanosti v letech 2000-2007. Lze konstatovat, že míra růstu HDP a míra nezaměstnanosti nevykázaly zřetelný vztah, vývoj hrubého domácího produktu má slabě negativní vztah s vývojem míry nezaměstnanosti, při vyšším tempu růstu HDP došlo k poklesu nezaměstnanosti.

Graf č. 10: Vývoj míry růstu HDP a míry registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

4.5 Měření závislosti

Jestliže výskyt jednoho jevu ovlivňuje výskyt druhého jevu, a to tak že při nástupu prvního jevu se zvýší pravděpodobnost nástupu druhého jevu, mluvíme o závislosti. Volnou závislostí se rozumí vztah, kdy hodnotám jedné proměnné odpovídají sice různé hodnoty jiné proměnné, lze však vysledovat obecnou tendenci, která se projevuje při změnách hodnot těchto proměnných.³⁵

K měření vzájemné závislosti se užívá korelační koeficient, jeho hodnota se pohybuje v intervalu $<-1, 1>$. Čím vyšší absolutní hodnota korelačního koeficientu, tím je závislost dvou proměnných silnější.

V následující tabulce je uveden přehled korelačních koeficientů některých ukazatelů ekonomického rozvoje:³⁶

Tabulka č. 21: Přehled vybraných korelačních koeficientů

	Míra zaměstnanosti	Míra registrované nezaměstnanosti	Počet volných pracovních míst
HDP celkem	-0,55	-0,38	0,23
Hrubá přidaná hodnota	-0,52	-0,38	0,25

Zdroj: vlastní výpočet

Z vypočítaných korelačních koeficientů vyplývá, že v období let 2000-2007 byla mezi mírou zaměstnanosti a HDP a mezi mírou zaměstnanosti a hrubou přidanou hodnotou středně silná závislost, překvapivě však negativní – zatímco HDP i hrubá přidaná hodnota rostly, míra zaměstnanosti spíše klesala.

Závislost mezi mírou registrované nezaměstnanosti a HDP, eventuelně hrubou přidanou hodnotou, byla slabší než u zaměstnanosti, závislost je také negativní.

³⁵ SEGER, J., HINDLS, R. : Statistické metody v tržním hospodářství. Praha : Victoria Publishing, a. s. 1995, str. 167.

³⁶ K výpočtu použit program Microsoft Excel, funkce CORREL.

Mezi počtem volných pracovních míst a hrubým domácím produktem, eventuelně hrubou přidanou hodnotou, je jen slabá pozitivní závislost, při růstu HDP a hrubé přidané hodnoty se počet volných pracovních míst spíše zvyšuje.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že ve sledovaném období měl vývoj HDP a hrubé přidané hodnoty větší vliv na vývoj zaměstnanosti než na vývoj nezaměstnanosti.

Závěr

Regionální politika získává v současné době čím dál větší význam, zejména v prostoru Evropské unie, kde se projevují výrazné meziregionální disparity. Rozvoj jednotlivých regionů ovlivňuje ekonomickou, sociální a environmentální úroveň celého státu, proto je v zájmu vyššího územního celku snižovat diference v hospodářské a sociální úrovni.

Rozvoj regionu probíhá ve třech rovinách, jako rozvoj ekonomický, sociální a environmentální, všechny tyto složky spolu souvisí a navzájem se ovlivňují. Pro hodnocení úrovně ekonomického rozvoje regionu se užívá celá řada ukazatelů, nejčastějším je regionalizovaný hrubý domácí produkt, ten však neposkytuje všestrannou informaci o situaci v regionu. Proto se používají ještě další ukazatele neboli indikátory, např. tvorba hrubé přidané hodnoty v regionu a její struktura z hlediska sektorů či odvětví, tvorba hrubého fixního kapitálu, údaje o osobní spotřebě, investicích a také údaje o zaměstnanosti a nezaměstnanosti obyvatelstva. Tyto ukazatele poskytují informace nejen o kvantitativních charakteristikách regionu, ale též o kvalitativních charakteristikách.

K tomu, aby indikátory rozvoje regionu dobře plnily svou funkci a věrně vypovídaly o skutečné situaci, musí splňovat předpoklady objektivity, nezávislosti a věrohodnosti údajů. V České republice tyto podmínky splňují například data poskytovaná Českým statistickým úřadem, a to i na nižší než národní úrovni.

Rozvoj regionu neprobíhá samovolně a nekontrolovaně, stát na něj může působit svou územní a regionální politikou. V Evropské unii je problematika regionální politiky a regionálního rozvoje aktuální zejména po rozšíření o méně rozvinuté státy (včetně ČR), protože se objevují výrazné meziregionální disparity, na které je třeba v souladu se zásadou solidarity reagovat.

Evropská unie a její jednotlivé členské státy se pomocí regionální a strukturální politiky snaží podporou hospodářských a sociálních struktur v zaostávajících regionech bojovat s vysokou nezaměstnaností a snižovat velké rozdíly v životní úrovni mezi regiony. Aby se to dařilo, je nutné správně identifikovat problematické regiony, najít vazby mezi jednotlivými prvky, navrhnout a realizovat vhodná opatření a následně dobře vyhodnotit důsledky a dopady realizovaných aktivit.

Jednou z problematických oblastí celého tohoto procesu je stanovení indikátorů regionálního rozvoje a posouzení jejich vzájemného působení. Ve své práci jsem se zaměřila na jednu z částí rozvoje regionu - na ekonomický rozvoj a na jeho indikátory a na vztah mezi ekonomickým rozvojem regionu a nezaměstnaností.

K posouzení vztahu ekonomického rozvoje regionu a nezaměstnanosti jsem zvolila vývoj Královéhradeckého kraje v letech 2000-2007. Z hlediska dostupnosti relevantních a věrohodných dat na regionální úrovni bylo účelné zvolit tuto úroveň územního celku, na nižších úrovních je problém s nedostatkem kvalitních dat.

Pro poznání vývoje ekonomické situace regionu v letech 2000-2007 jsem zvolila následující indikátory: HDP, hrubá přidaná hodnota, podíl terciárního sektoru na hrubé přidané hodnotě, čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele, podíl výdajů na vědu a výzkum na HDP, míra registrované nezaměstnanosti, míra zaměstnanosti, míra ekonomické aktivity a počet volných pracovních míst. Po vyhodnocení vývoje jednotlivých ukazatelů v letech 2000-2007 jsem dospěla k závěru, že ve sledovaném období došlo v regionu k ekonomickému rozvoji. Hrubý domácí produkt, hrubá přidaná hodnota a čistý disponibilní důchod domácností během celého období rostly, vývoj ostatních ukazatelů byl nerovnoměrný, spíše však pozitivní (s výjimkou podílu terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty, který se snížil).

Míra nezaměstnanosti v letech 2000 až 2004 navzdory ekonomickému rozvoji rostla, z hodnoty 5,89 % v roce 2000 se zvýšila na 8,3 % v polovině roku 2004. Teprve poté se začala snižovat až na 4,7 % v roce 2007. Také vývoj míry zaměstnanosti neodpovídal stálému růstu dalších indikátorů, zaměstnanost do roku 2004 spíše klesala, až v letech 2005 a 2006 se zvýšila, na konci sledovaného období však opět klesla.

Na základě zjištěných skutečností a provedených výpočtů konstatuji, že mezi jednotlivými indikátory ekonomického rozvoje, konkrétně mezi vývojem HDP a hrubé přidané hodnoty na jedné straně a vývojem zaměstnanosti a nezaměstnanosti na druhé straně, nebyla v daném období výraznější závislost. S růstem HDP a hrubé přidané hodnoty se výrazně nezvýšil ani počet volných pracovních míst.

Cílem mé práce bylo potvrdit následující hypotézu: *Jestliže se v regionu snížila během určitého časového období míra nezaměstnanosti, došlo v daném regionu k ekonomickému rozvoji.*

Tato hypotéza se ve sledovaném období v Královéhradeckém kraji potvrdila, nezaměstnanost se od roku 2004 snižovala a zároveň se kraj dle vyhodnocení soustavy indikátorů ekonomicky rozvíjel.

Nezaměstnanost je však jen jedním z indikátorů rozvoje regionu, který nám slouží k vytvoření celkového obrazu o ekonomické situaci regionu. K posouzení celkové situace je třeba vyhodnotit i vývoj dalších indikátorů. Navzdory potvrzení platnosti hypotézy tedy není možné říci, že pokud se nezaměstnanost zvyšuje, nedochází k ekonomickému rozvoji regionu. Tato situace nastala v první polovině sledovaného období, kdy probíhal ekonomický rozvoj, nezaměstnanost se však zvyšovala. Je to dáno tím, že na míru nezaměstnanosti má kromě ekonomických podmínek vliv i mnoho dalších faktorů, zejména demografické – např. struktura obyvatelstva dle věku, pohlaví a vzdělanosti.

Zvyšující se míra nezaměstnanosti negativně ovlivňuje rozvoj regionu, proto je žádoucí nezaměstnanost co nejvíce snižovat. Jak vyplynulo z předcházejícího textu, nezaměstnanost při ekonomickém rozvoji nemusí vždy klesat, na výši nezaměstnanosti kromě ekonomických faktorů působí také demografické vlivy. Proto by EU i její členské státy měly při působení na rozvoj regionů podporovat nejen ekonomické faktory, ale působit i na vybrané demografické charakteristiky, následně tak snižovat nezaměstnanost a podporovat rozvoj území. Znamená to například provádět vhodnou prorodinnou politiku a podporovat vzdělávání včetně celoživotního, aby se zvyšoval index vzdělanosti a podíl kvalifikované pracovní síly.

Region je složitá soustava tvořená vzájemně propojenými a navzájem se ovlivňujícími prvky. Při cíleném působení na rozvoj regionu je třeba vzít tyto vazby v úvahu a zohlednit, jaký efekt vyvolá ovlivnění některého jeho prvku.

Literatura

- 1) MACHÁČEK, Jaroslav : *Úvod do prostorové ekonomie*. 1. vyd. Pardubice : Univerzita Pardubice 2008, 83 s. ISBN 978-80-7395-099-6.
- 2) MATOUŠKOVÁ, Zdena, MACHÁČEK, Jaroslav, a kol. : *Regionální a municipální ekonomika*. 1. vyd. Praha : Vysoká škola ekonomická v Praze 2000, 156 s. ISBN 80-245-0061-2.
- 3) SAMUELSON, Paul, NORDHAUS, William : *Ekonomie*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství Svoboda 1992, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.
- 4) SEGER, Jan, HINDLS, Richard : *Statistické metody v tržním hospodářství*. Praha : Victoria Publishing, a. s. 1995, 435 s. ISBN 80-7187-058-7.
- 5) TVRDÝ, Lubor : *Trh práce a vzdělanost v regionálním kontextu*. 1. vyd. Ostrava : VŠB – Technická univerzita Ostrava 2007, 221 s. ISBN 978-80-248-1665-4.
- 6) VÁCLAVÍKOVÁ, Anna, KOLIBOVÁ, Helena, KUBICOVÁ, Alina : *Problematika trhu práce a politiky zaměstnanosti*. 1. vyd. Opava : OPTYS, spol. s r.o. 2009, 149 s. ISBN 978-80-85819-76-2.
- 7) WOKOUN, René : *Česká regionální politika v období vstupu do EU*. 1. vyd. Praha : Oeconomica 2003, 326 s. ISBN 80-245-0517-7.
- 8) WOKOUN, René, MALINOVSKÝ, Jan, a kol. : *Regionální rozvoj*. Praha : Linde Praha, a. s. 2008, 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.
- 9) Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. *Sbírka zákonů ČR, č. 143/2004*, str. 8270.

Často využívané internetové stránky:

- 10) Český statistický úřad. [online], 2010. Internetové stránky Českého statistického úřadu. [cit. 2010-05-2]. Dostupný z WWW: <<http://www.czso.cz/>>

- 11) Evaluace socioekonomického rozvoje. Praha : MMR ČR 2005. [online], [cit. 2010-05-05]. Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MMR_Evaluace-socioeconomickeho-rozvoje.pdf>

- 12) Strategie regionálního rozvoje ČR na roky 2000-2006. [online], [cit. 2010-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.dhv.cz/regstrat/>>

- 13) Strategie regionálního rozvoje ČR na roky 2007-2013. [online], [cit. 2010-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mmr.cz/getdoc/f77e14bc-2c26-4884-9fda-b47c24a5294b/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-pro>>

- 14) Strategie rozvoje Královéhradeckého kraje 2006-2015. [online], [cit. 2010-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.cep-rra.cz/strategie/>>

- 15) Základní legislativa regionální politiky v ČR. [online], [cit. 2010-05-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.regionaldevelopment.cz/index.php/zakladni-legislativa-regionalni-politiky-v-cr.html>>

- 16) Zásady tvorby indikátorů pro monitoring a evaluaci, [online], [cit. 2010-05-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/78c2c85b-1303-4ade-bd8c-666a7301a99a/Zasady-tvorby-indikatoru-pro-monitoring-a-evaluaci>>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Věková struktura obyvatelstva Královéhradeckého kraje v období 2000-2007

Tabulka č. 2: Struktura obyvatelstva podle vzdělání v Královéhradeckém kraji v období let 2000-2007 (podíl na celkovém počtu obyvatel ve věku 15 a více let v %)

Tabulka č. 3: HDP a hrubá přidaná hodnota v Královéhradeckém kraji v období let 2000-2007

Tabulka č. 4: Struktura hrubé přidané hodnoty podle odvětví OKEČ – rok 2008

Tabulka č. 5: Struktura ekonomických subjektů v Královéhradeckém kraji podle počtu zaměstnanců – k 31. 12. 2008

Tabulka č. 6: Největší zaměstnavatelé v Královéhradeckém kraji s více než 1000 zaměstnanci dle RES – rok 2008

Tabulka č. 7: Ekonomická aktivita obyvatel Královéhradeckého kraje v letech 2000-2007 (údaje v tis. osob, na základě VŠPS)

Tabulka č. 8: Počet neumístěných uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst v Královéhradeckém kraji v letech 2000-2007

Tabulka č. 9: Ukazatele ekonomického rozvoje

Tabulka č. 10: Hrubý domácí produkt v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 11: Hrubá přidaná hodnota v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 12: Podíl terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 13: Tvorba hrubého fixního kapitálu v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 14: Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 15: Podíl výdajů na výzkum a vývoj k HDP v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 16: Míra registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 17: Míra zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 18: Míra ekonomické aktivity v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 19: Počet volných pracovních míst v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 20: Míra růstu HDP a míra registrované nezaměstnanosti
v Královéhradeckém kraji

Tabulka č. 21: Přehled vybraných korelačních koeficientů

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj HDP na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

Graf č. 2: Vývoj podílu terciárního sektoru na tvorbě hrubé přidané hodnoty v Královéhradeckém kraji

Graf č. 3: Vývoj tvorby hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

Graf č. 4: Vývoj čistého disponibilního důchodu domácností na 1 obyvatele v Královéhradeckém kraji

Graf č. 5: Vývoj podílu výdajů na vědu a výzkum na HDP v Královéhradeckém kraji

Graf č. 6: Vývoj míry registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Graf č. 7: Vývoj míry zaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Graf č. 8: Vývoj míry ekonomické aktivity v Královéhradeckém kraji

Graf č. 9: Vývoj počtu volných pracovních míst v Královéhradeckém kraji

Graf č. 10: Vývoj míry růstu HDP a míry registrované nezaměstnanosti v Královéhradeckém kraji

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Prioritní oblasti Strategie regionálního rozvoje ČR

Obrázek č. 2: Reliéf Královéhradeckého kraje

Příloha č. 1

Lisabonská strategie

Lisabonská strategie byla přijata v roce 2000 jako dokument na období let 2000-2010. Jejím závěrem bylo: Unie se má stát nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou, schopnou udržitelného hospodářského růstu s více a lepšími pracovními místy a s větší sociální soudržností. EU se snažila odstranit zaostávání v ekonomické výkonnosti a konkurenceschopnosti. K dosažení tohoto cíle Lisabonská strategie vytyčila 8 směrů pro transformaci evropské ekonomiky:

1. Informační společnost pro všechny
2. Vytvoření evropského výzkumného prostoru
3. Odstranění překážek pro podnikání, zejména pro malé střední podniky
4. Ekonomická reforma spojená s dokončováním vnitřního trhu
5. Vytvoření integrovaných finančních trhů
6. Lepší koordinace makroekonomických politik
7. Aktivní politika zaměstnanosti
8. Modernizace evropského sociálního modelu

Později byl ještě dodán směr činnosti 9. Udržitelný rozvoj a kvalita života.

V roce 2005 byla Lisabonská strategie kvůli neuspokojivým výsledkům revidována, agenda byla zúžena do 10 prioritních oblastí, které jsou rozříděny do 3 bloků:

1. Učinit Evropu atraktivnějším místem pro investice a zaměstnávání
2. Znalosti a inovace pro růst
3. Vytváření více lepších pracovních míst

Revidovaná Lisabonská strategie se primárně zaměřuje na dosažení dlouhodobého hospodářského růstu a zaměstnanosti, tj. na ekonomický pilíř, sociální a environmentální pilíř byly potlačeny. Lisabonská strategie je soubor menšího množství jasně definovaných priorit, s odpovídajícím časovým harmonogramem plnění.

Příloha č. 2

Charakteristika priorit Strategie regionálního rozvoje ČR

PO 1: Evropský a národohospodářský strategický rámec

P 1.1: Institucionální systém podpory rozvoje regionů a jejich spolupráce

Cíl priority

Vytvořit efektivně fungující soustavu institucí pro realizaci regionální politiky ve všech krajích České republiky.

Charakteristika priority

Pomoc z fondů EU je v prvních období členství ČR v EU administrována regiony soudržnosti jen částečně, protože regiony nenesou plnou zodpovědnost za implementaci Společného regionálního operačního programu (SROP). Celková odpovědnost za řízení programu a správu finančních prostředků připadá ústředním správním orgánům. Novela zákona 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje vytvořila legislativní předpoklady pro realizaci samostatných operačních programů v regionech soudržnosti (ROP). Institucionální struktury v krajích pro příjem podpory ze strukturálních fondů EU však ještě nejsou zcela adekvátně, zejména personálně, vybaveny. Problémem v tomto případě není odborná znalost problematiky ze strany regionů, ale nevytvořené instituce.

Dlouholetá přeshraniční spolupráce přináší významné impulsy k rozvoji pohraničních regionů, přičemž na výměně informací a společných evropských projektech se v minulosti podílely ve větší míře jen regiony ležící v blízkosti státních hranic.

Prohlubující se regionální disparity a zvrácení tohoto trendu vyžadují monitorování jejich projevů a jejich soustavné následné vyhodnocování. Zatímco monitorování disparit v jisté podobě probíhá (RIS, IRIS), systematické vyhodnocování vývoje nepřiměřených rozdílů mezi regiony dosud není vykonáváno.

P 1.2: Výkonná a efektivní veřejná správa v regionech

Cíl priority

Zvýšit efektivnost a kvalitu výkonu veřejné správy v regionech, součinnost státní správy a samosprávy a usnadnit přístup občanů a podnikatelů k veřejné správě a k veřejným službám v regionech ČR.

Charakteristika priority

Efektivní fungování systému veřejné správy je podmíněno efektivním fungováním všech relevantních institucí státní správy a samosprávy, *včetně organizací poskytujících veřejné služby*, jasně vymezenými kompetencemi respektujícími

principy strategického řízení a subsidiarity a účinnou komunikací a koordinací mezi všemi úrovněmi a institucemi. Podpůrným nástrojem pro zvyšování efektivity veřejné správy se stane motivační systém.

Novým prvkem ve strukturách regionálních aktérů, jehož potenciál pro regionální rozvoj zatím není zcela využit, jsou obce s rozšířenou působností.

Občané a podnikatelé v malých obcích, které nejsou schopné generovat dostatečné zdroje pro výkon svých samostatných i přenesených působností, mají ztížený přístup k veřejným službám. Ve městech sídlí úřady a veřejné instituce často v mnoha budovách a lokalitách, což znesnadňuje orientaci a vyžaduje delší čas při jednání občanů a podnikatelů s úřady.

Nedořešené vymezení působnosti a finanční zajištění obcí s rozšířenou působností je zvláště patrné v krajích s vysokým podílem malých obcí, kde existuje ze strany malých obcí potřeba koordinace a pomoci při rozvoji jejich spádového obvodu. Obce s rozšířenou působností nemohou okolí poskytovat pomoc, aniž by spotřebovávaly prostředky určené pro rozvoj jejich vlastního území.

P 1.3: Zabezpečení zdrojů financování regionální politiky

Cíl priority

Zajistit dostatek zdrojů pro realizaci regionální politiky ČR a jejích regionů.

Charakteristika priority

Strategie regionálního rozvoje ČR po roce 2006 zakládá prioritní strategické aktivity vedoucí k cílevědomému a udržitelnému rozvoji regionů ČR. Realizaci těchto aktivit je třeba adekvátně zdrojově zabezpečit. Finanční rámec realizace regionální politiky v ČR je založen na vícezdrojovém financování, jehož podstatnou složku tvoří veřejné rozpočty ČR. Aktivity zakládané SRR budou zaměřeny na co největší posilování ostatních složek financování, tj. solidárních zdrojů poskytovaných EU (strukturální fondy, evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova, EIB apod.), na komerční bázi získatelných finančních zdrojů (bankovní úvěry apod.) a soukromých zdrojů.

Strategií zakládaná podpora regionálního rozvoje respektuje princip subsidiarity. Přijímání rozhodnutí na krajské úrovni je však podmíněno dostatečnými finančními prostředky. Stále je identifikován rozpor mezi legislativně přiřazenými kompetencemi a množstvím prostředků, prostřednictvím kterých je regionální politika v krajích vykonávána.

V rozvoji území se také v potřebné míře neuplatňují soukromé zdroje, neboť na veřejně soukromá partnerství nejsou privátní a veřejné subjekty ani legislativní prostředí připraveny.

PO 2: Ekonomika regionů

P 2.1: Vytváření podmínek pro dynamický hospodářský rozvoj regionů

Cíl priority

Zlepšit podnikatelské prostředí a administrativní podmínky pro rozvoj nového podnikání, investiční klima, stabilizaci existujícího podnikání a příliv kapitálu ve všech krajích ČR.

Charakteristika priority

Hospodářský růst v regionech nepřináší jen nová pracovní místa a zvýšení životní úrovně obyvatel, ale také zajišťuje nezbytné zdroje pro udržení a zvýšení standardů v sociální a environmentální oblasti.

Růst ekonomiky v regionech je podvazován nejrůznějšími překážkami, zejména administrativní zátěží, nerozvinutostí elektronických služeb ve styku podnikatelů s úřady a nepružným trhem práce. Změna podmínek pro růst vyžaduje zvýšení efektivity poskytování veřejných služeb v přímé souvislosti s uspokojováním potřeb občanů a podnikatelů.

Velké rezervy celkového zlepšení podnikatelského prostředí v regionech se skrývají v rozvoji informační společnosti, usnadňující a urychlující styk občanů a podnikatelů s úřady, zejména prostřednictvím dostupných a bezpečných komunikačních služeb. Elektronické formy komunikace a vůbec využití komunikačních moderních technologií ve všech sektorech (zdravotnictví, justici a dalších) je podmíněno rozvíjením informační gramotnosti všech skupin obyvatelstva.

Akvizice kapitálu potřebného pro rozvoj podnikání a investování, při nedostatečnosti vnitřních zdrojů regionů, spočívá především v přilákání vnějších zdrojů (např. vytvořením příznivého investorského klimatu, územní připraveností, poskytnutím pobídek).

Budování průmyslových zón bylo spojeno i s jistými negativy ve vztahu k urbanistické struktuře území: nové zóny byly většinou umístěny mimo současné zastavěné území, na volných plochách zemědělské půdy a přinesly tak požadavky na veřejné investice do prodlužování dopravních a inženýrských sítí.

Řešení využití průmyslových brownfieldů je nezbytné v bývalých centrech těžkého průmyslu (Ústecko a Chomutovsko, Ostravsko, Plzeňsko, ale i Praha a Brněnsko) a souvisí také s řešením starých ekologických zátěží v rámci zlepšení životního prostředí. Na významu nabývá dále nové využití brownfieldů neprůmyslového původu v lokalitách bývalých vojenských prostorů a zrušených vojenských posádek, ve venkovských oblastech (bývalá střediska živočišné výroby) a lokality zchátralého domovního fondu a asanační lokality ve městech.

Rámcem poskytování investičních pobídek je záležitostí celostátní, avšak jejich použití již záleží na regionální aktivitě (podpora podávání projektů na využití podpůrných programů, urychlení administrativních náležitostí apod.). Územní

připravenost pro akvizici vnějšího kapitálu je diferencovaná rovněž podle aktivity krajských orgánů, vyšší je v oblastech strukturálně postižených (MSK, Ústecký kraj), jako nižší lze označit aktivity ve vztahu k hospodářsky slabým regionům (jihomoravské zemědělské pohraničí) a mikroregionům nezahrnutým do programu soustředěné podpory státu, ale vyžadujícím příliv kapitálu (východočeské pohraničí, jihočeské pohraničí).

V podmínkách vysoce otevřené ekonomiky ČR při její významné závislosti na dovozu energetických a surovinových zdrojů je nezbytnou součástí dynamického hospodářského rozvoje posilování exportní výkonnosti ekonomiky a její podpora.

Posilování exportní výkonnosti má významný regionální aspekt. Na základě zhodnocení analýz exportní výkonnosti bude nutno podporu zaměřit zejména na kraje s podprůměrnou exportní výkonností na obyvatele (Moravskoslezský, Olomoucký, Jihomoravský) a přiměřeně na kraje s průměrnou exportní výkonností (Karlovarský, Vysočina, Jihočeský, Zlínský).

P 2.2: Zvyšování konkurenceschopnosti malého a středního podnikání

Cíl priority

Zvýšit podíl malých a středních podniků na výkonech a tvorbě pracovních míst v regionech.

Charakteristika priority

Podpora malých a středních podniků prošla v minulém období formováním nástrojů a způsobů, které se projevily některými pozitivními účinky na tvorbu nových pracovních příležitostí, rozšiřováním podnikatelské základny i jejich žádoucí věcnou orientací. Přesto rozvoj segmentu malých a středních podniků provází přetrvávající nedostatky jako nekonceptnost v oborové struktuře, administrativní překážky a zdlouhavé procedury při zakládání subjektů a nepřiměřená labilita existence vzniklých subjektů. To se týká zejména subjektů MSP produkčního zaměření. Důsledkem je stále nízký podíl MSP na tvorbě domácího produktu, nepřiměřeně malý význam pro hodnocení ekonomického potenciálu regionů a nízký podíl MSP na zaměstnanosti.

Nejvíce problematickou zůstává skupina drobných podnikatelů, kteří mají omezený a ztížený přístup ke zdrojům financování, know-how a poradenství. Drobným podnikatelům chybí podpora ve formě investičních pobídek, které se vztahují spíše na významné investory. Ve všech regionech – i když diferencovaně - je pocíťován nedostatek komplexních služeb pro drobné a malé podnikatele, pro marketing, při vytváření dodavatelsko-odběratelských řetězců, při šíření know-how, při zvyšování manažerské kvalifikace. Chybí cílená podpora, umožňující obstát MSP v zesilující se konkurenci evropských trhů a tlaku globalizačních procesů.

Rozvoj MSP nastal nejdříve v souvislosti se změnami tržního prostředí a projevil se nejvýrazněji v regionech s intenzivně probíhajícími strukturálními změnami průmyslové základny při rozpadu a privatizaci velkých státních podniků (Praha, Ostravsko,

severozápadní Čechy, Brněnsko), státních obchodních organizací a komunálních organizací služeb. Konstituování nástupnických MSP probíhalo většinou živelně, což mělo zpočátku pozitivní efekt pro podchycení uvolněné pracovní síly, ale produkční orientace většinou na původní místní obory a komodity způsobuje nepřiměřenou vnitřní konkurenci a labilitu. Lepší podmínky rozvoje MSP jsou ve větších městech (kvalifikace, přenos know-how, styk s veřejnou správou, finančními institucemi).

MSP může ohrozit další pokles ekonomických aktivit v nerozvinutých regionech ve vazbě na nedokonalou infrastrukturu a nekomplexnost podpůrných služeb. Ale i příležitost geografické blízkosti vyspělých zemí EU pro příliv a alokaci kapitálu, špičkových technologií, know-how a pro využití kvalifikované pracovní síly je v těchto regionech oslabována nerozvinutými podnikatelskými a marketingovými službami.

Značné množství malých a středních podniků je soustředěno ve službách, v obchodě a v cestovním ruchu. Proto je nutné i pro tyto podnikatelské subjekty, které podnikají v těchto odvětvích, vytvářet vhodně formulované projekty na podporu jejich konkurenceschopnosti a dalšího ekonomického rozvoje. Právě tato sféra dokáže vytvářet nová pracovní místa, stabilizovat stávající a to bez velké ekonomické náročnosti a potřeby velkých investic. Rozvoj regionu bez dobře fungujících služeb a obchodu není v budoucnosti udržitelný a nelze bez něho zajistit hospodářský a sociální rozvoj regionu.

Potřebný stupeň rozvoje a stabilizace nedosahují MSP zejména ve venkovských oblastech, kde nevytváří žádoucí náhradu za útlum zemědělského podnikání jak z hlediska tvorby produktu, tak z hlediska vytváření pracovních míst.

P 2.3: Podpora inovačního podnikání a výzkumu v regionech

Cíl priority

Zvýšit podíl inovačního podnikání a produkce s vysokou přidanou hodnotou na celkové produkci v regionech.

Charakteristika priority

Analýza ukázala stagnaci inovační aktivity průmyslu a nepříznivý stav její vědecko-výzkumné základny, nedostatečný rozsah sofistikované produkce (s vysokou přidanou hodnotou) a pomalé tempo jejího růstu, nedostatečný rozvoj vlastního výzkumu a vývoje a tím další ztrátu konkurenceschopnosti na vnějších trzích. Ve srovnání s vyspělými státy se regiony ČR odlišují především v nedostatečném propojení výzkumu a vývoje s podnikáním a komerčním využitím nových poznatků (inovacích produktů i technologie). Z tohoto hlediska jsou v nejobtížnějším postavení malé a střední podniky, pro které jsou státní či evropské podpory projektů aplikovaného výzkumu nedosažitelné.

Na úrovni regionů všeobecně nefungují v potřebném rozsahu a kvalitě podpůrné instituce zprostředkující informace a kontakty mezi podnikateli, výzkumnými pracovišti a finanční sférou. To se projevuje v obecné informační oblasti, ale zejména

v nedostatečném finančním zajištění inovačního podnikání a v racionálním využívání synergických efektů koordinovaného výzkumu a šíření poznatků. Poněkud lepší situace je ve velkých průmyslových městech vybavených středoškolským a vysokoškolským zázemím, případně zbytky vědeckovýzkumné základny aplikačního charakteru, kde místní spontánní aktivity veřejné správy, podnikatelů a vysokých škol směřují k vytváření informačního a organizačního rámce pro posílení inovačních aktivit. (Praha, Brno, Ostrava, Ústí n. L., Liberec, Plzeň). V oblastech mimo dosah takových inovačních center, zejména v hospodářsky slabých regionech, je inovační aktivita nízká pro nedostatek všech potřebných faktorů – silných ekonomických subjektů, výzkumné základny a finančních zdrojů.

Kapacity a potenciál vědy a výzkumu jsou územně nerovnoměrně rozmístěny:

- Praha a Středočeský kraj mají v podmínkách ČR dominantní postavení v oblasti vědy a výzkumu,
- Jihomoravský a Moravskoslezský kraj vykazují nadprůměrnou koncentraci institucí a mají dobré výchozí podmínky pro rozvoj vědy a výzkumu v ČR,
- v Pardubickém a Jihočeském kraj se v podmínkách ČR vytvářejí organizační a institucionální předpoklady pro rozvoj vědy a výzkum.

Ostatní kraje mají dosud málo rozvinutý potenciál pro rozvoj vědy a výzkumu.

Do budoucna je zapotřebí věnovat v jednotlivých regionech i velkou pozornost tzv. netechnologickým inovacím (viz materiál Evropské komise předložený k veřejné diskusi o otázce státní podpory inovací a materiály evropských odborných sdružení Eurocommerce, Brusel a UGAL, Brusel). Není možné v rámci regionu podporovat pouze inovace v technické a technologické úrovni regionálně významné produkce a nebrat na zřetel mnohdy cennější know-how. Právě rozvoj netechnologických inovací v odvětvích obchodu, cestovního ruchu a dalších služeb bude v budoucnosti rozhodující pro stabilizaci podnikatelských subjektů podnikajících v těchto odvětví v jednotlivých regionech. Odchod těchto podnikatelských subjektů z obcí a regionů má negativní vliv na celý demografický proces v regionech (dochází k vyliďňování obcí, mladá generace odchází do měst, zvyšuje se kriminalita atd.).

P 2.4: Tvorba pracovních míst

Cíl priority

Vytvořit podmínky pro dostatečnou tvorbu pracovních míst ve výrobní sféře a službách.

Charakteristika priority

Nedostatečná tvorba nových pracovních míst značně zatěžuje regionální trhy práce a způsobuje vysokou nezaměstnanost. I v regionech, kde je míra nezaměstnanosti relativně nízká (podprůměrná), způsobuje nízká tvorba nových pracovních míst dlouhodobou nezaměstnanost, protože uchazeči o zaměstnání nacházejí pracovní uplatnění obtížně.

Příčiny nízké tvorby pracovních míst pocházejí z dob transformace, kdy v regionech zanikaly dominantní odvětví a zaměstnavatelé a nástupnické subjekty negenerovaly dostatek míst pro umístění uvolněných pracovníků. Druhým závažným kořenem nízké tvorby pracovních míst je celkově slabá hospodářská výkonnost některých regionů, kde fungující ekonomika není schopna zaměstnanost dostupnou pracovní sílu z regionu. Tvorbu pracovních míst dále oslabuje nedostatečná podnikatelská aktivita obyvatel (počet soukromých podnikatelů na 1000 obyvatel - okres Praha 237, okres Karviná 115).

Zvýšit zaměstnatelnost uchazečů o zaměstnání na trhu práce a získat nové zaměstnání napomáhá „Aktivní politika jejich zaměstnanosti.“ Aktivní politika zaměstnanosti zahrnuje rekvalifikace, dotace na náklady spojené se zabezpečením odborné praxe absolventů středních a vysokých škol nebo se získáním kvalifikace mladistvých pracovníků, dotace na zřízení a provoz chráněných míst v chráněných dílnách a chráněných pracovištích pro zdravotně postižené občany, dotace na vytváření veřejně prospěšných prací a příspěvky na zřízení společensky účelných pracovních míst

Aktivní politika zaměstnanosti zahrnuje i širokou škálu poradensko-informačních služeb orientovaných zejména na zaměstnání, volbu a změnu povolání a další profesní vzdělávání. Mezi informační systémy přístupné veřejnosti na Internetu patří ISTP (Integrovaný systém typových pozic), DAT.CZ (Databáze dalšího profesního vzdělávání) a Atlas školství (nabídka středoškolského vzdělání).

Významným nástrojem aktivní politiky nezaměstnanosti se staly investiční pobídky. Cílem investičních pobídek je podpora vytváření nových podniků či rozšiřování činnosti stávajících podniků. Investiční pobídky zahrnují daňové úlevy, dotace městům na technickou infrastrukturu, dotace na nová pracovní místa a rekvalifikaci zaměstnanců a jsou realizovány ve spolupráci Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva práce a sociálních věcí.

Na podporu umísťování nových investic bylo orgány územní samosprávy za podpory státních programů organizováno v průběhu 90. let vymezování a budování průmyslových zón. Tato politika začala přinášet většinou pozitivní výsledky, vyžaduje však pokračování i v následném období. Potřeba přípravy podnikatelských nemovitostí se projevuje nejvíce v regionech procházejících strukturálními změnami (kraje Moravskoslezský, Ústecký, Plzeňský, Olomoucký) a v regionech hospodářsky slabých.

PO 3: Lidé a osídlení

P 3.1: Podpora investic do lidského kapitálu

Cíl priority:

Zajistit dostatečné množství kvalifikovaných lidí pro rozvoj znalostní ekonomiky a podpořit vědu, výzkum, vývoj a inovace.

Charakteristika priority:

Jedním z charakteristických rysů vzdělanostní společnosti a znalostní ekonomiky jsou vysoké veřejné investice do lidského kapitálu, např. do vzniku rámcových vzdělávacích programů vznikajících v rámci probíhající kurikulární reformy. Česká republika v těchto investicích zaostává za vyspělými zeměmi, čímž je ohrožována její budoucí konkurenceschopnost. Současně s tím dochází, v důsledku přirozeného procesu demografického stárnutí, nedostatečné prostorové mobility a nízkému podílu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel, k oslabování vědeckovýzkumné základny. Velká část vynakládaných prostředků je přitom zaměřena spíše institucionálně než účelově.

Nedostatečné impulsy a aktivity vedoucí k rozvoji znalostní ekonomiky se odráží v nedostatku komerčně využitelných inovací. To se projevuje v zaostávání ČR v oblasti přihlášek a následném udělení patentů u renomovaných patentových institucí.

V podmínkách České republiky existuje nedostatečná spolupráce veřejného sektoru vědy a výzkumu a podniků, pramenící mimo jiné i z institucionálního zaměření alokace financí na výzkum a vývoj.

Nevyhovující struktura výzkumné základny, ale zejména špatné materiálně technické podmínky vědy, výzkumu a vývoje mají za následek odchod perspektivních jedinců do jiných oborů nebo volí možnost pracovat v zahraničí s lepšími podmínkami. Nedostatečný počet vysokoškolsky vzdělaných pracovních sil s vhodnou kvalifikací přímo ohrožuje četné podnikatelské subjekty a promítá se i do malých výdajů komerční sféry na vědu, výzkum, vývoj a inovace.

V České republice je stále preferováno vzdělávání v tradičních vzdělávacích institucích. Stejnou kvalifikaci a kompetence však lze získat různými cestami a kdykoliv během života. Hlavním záměrem priority jsou účinná opatření k řešení nedostatečného souladu mezi nabídkou vzdělávání a požadavky trhu práce. To se v praxi projevuje nadprodukcí absolventů, kteří obtížně hledají uplatnění, zatímco jsou poptávány spíše jiné profese nebo jejich specializace. Existují rovněž výraznější regionální rozdíly ve vzdělanostní struktuře obyvatel a kvalifikaci pracovních sil, nejnižší podíl počtu obyvatel s vysokoškolským vzděláním je v Ústeckém a Karlovarském kraji.

Vedle nevyhovující struktury vzdělávacích oborů se u absolventů projevují rezervy v oblasti zvládnutí klíčových kompetencí způsobené nevyhovujícími učebními osnovami, v nichž je kladen malý důraz na práci s informacemi, využití informačních a komunikačních technologií a jazyky, čímž je snižováno uplatnění osob nově vstupujících na trh práce.

V oblasti dalšího vzdělávání existují obtíže se sladěním rodinného, pracovního a studijního života, ve vysokých nepřímých nákladech na studium (ušlý výdělek v době studia) a v málo rozšířeném připojení domácností na internet. Slabou stránkou této části populace jsou také jazykové znalosti a počítačové dovednosti. Velké rezervy jsou v malé nabídce dalšího vzdělávání a nabídce didaktických materiálů škol. Metodologie výuky není dostatečně přizpůsobena způsobu učení starší populace a tento způsob vzdělávání je dosud podceňován nejen ze strany široké veřejnosti, ale i zaměstnavatelů.

Tím je snižována možnost jedinců nabývat v průběhu života takové znalosti a dovednosti, které odpovídají trendům světové ekonomiky a tedy i potřebám trhu práce, což v konečném důsledku ohrožuje konkurenceschopnost České republiky.

P 3.2: Sídelní struktura a bydlení

Cíl priority:

Stabilizovat systém osídlení v regionech a podpořit rozvoj bydlení.

Charakteristika priority:

Sídelní struktura v regionech prodělává významné změny související s celkovou ekonomickou situací, jíž dominuje zejména pokles zaměstnanosti v zemědělství a průmyslu. Zrušená pracovní místa však nebyla adekvátním způsobem nahrazena novými výrobami či nabídkou pracovních příležitostí ve službách. Přesun adekvátního počtu pracovních příležitostí z primárního a sekundárního sektoru do terciárního se dotknul prakticky jen území s dobrou dopravní dostupností na hlavní ekonomická centra, nebo míst s dřívější konkurenceschopnou výrobou opírající se o kvalifikované pracovní síly.

Ve venkovských a v pohraničních oblastech (zejména s novými členskými zeměmi EU) a vnitřním pohraničí (území uvnitř regionů, kde dochází k velké migraci obyvatelstva) však došlo k jednorázovému poklesu zaměstnanosti bez náhrady, což má za následek nepříznivý demografický vývoj v podobě negativního migračního salda, negativního přirozeného přírůstku a narůstajícího průměrného věku obyvatel. Mladí a kvalifikovaní pracovníci hledají uplatnění ve větších městech s větší nabídkou pracovních příležitostí, s lepší dopravní dostupností a lepší kvalitou života.

Zatímco domovní a bytový fond ve venkovských územích a v pohraničí stárne, ceny nemovitostí klesají a nezřídka je vysoký počet domů zcela neobydlen, ve velkých městech je kritický nedostatek bytů (zejména pro mladé lidi zakládající rodiny a stojící na startu své pracovní kariéry) nebo nevyhovuje strukturou a kvalitou současným náročným požadavkům. To podvazuje prostorovou mobilitu obyvatel České republiky, což se promítá i v přetrvávající vysoké míře nezaměstnanosti v některých regionech. Obtížnou bytovou situaci ještě komplikují zdravotně závadné konstrukce bytových domů nebo konstrukce, které neodpovídají energetickým nárokům současných stavebních norem a vzrůstajícím cenám energií.

Územně plánovací činnost poskytuje nástroje pro zajištění udržitelného rozvoje území, pro zajištění územní ochrany ploch a koridorů dopravní a technické infrastruktury, stabilizaci sídelní struktury, zlepšení konkurenceschopnosti regionů. Schválená územně plánovací dokumentace s jasnými, obecně závaznými pravidly pro využití území významně ovlivňuje rozhodování soukromého sektoru o tom, kam vloží své prostředky a jak se bude podílet na rozvoji obce nebo kraje. Je rovněž dále jedním z rozhodujících podkladů pro získávání veřejných prostředků a pro posouzení jejich hospodárného vynaložení při využívání stávajícího potenciálu a odstraňování nedostatků v území.

Územní plány jsou nástrojem pro zajištění optimální dopravní dostupnosti, která je podmínkou a předpokladem zvýšení potenciálu regionů i obcí. Komplexnost řešení problematiky využití a ochrany území zohledňuje priority jako jsou infrastruktura, lidské zdroje, rozvoj služeb, ochrana přírodního a kulturního dědictví a další.

P 3.3: Sociální soudržnost v regionech založená na rovnosti příležitostí

Cíl priority

Zvýšit sociální soudržnost a stabilitu regionů a zajistit v nich rovný přístup občanů na trh práce a k sociálním a zdravotním službám.

Charakteristika priority

Základním předpokladem stabilního vývoje společnosti a tím i rozvoje regionů je zajištění sociální soudržnosti, tj. udržení odpovídající kvality vztahů mezi jednotlivci a skupinami různorodého zaměření, a jejich další kvalitativní rozvoj. V podmínkách ČR nadále přetrvávají rezervy v úrovni kvality sociálních vztahů a sociální soudržnosti z ní vyplývající.

Mezi hlavní problémy sociální soudržnosti v ČR je třeba zařadit nedostatečnou soudržnost (nedostatečnou kvalitu) těchto vztahů u etnických menšin, osob dlouhodobě nezaměstnaných a osob s potížemi při návratu na trh práce.

Nejcitlivějším vztahem je vztah etnické menšiny a většinové společnosti, která má mnohdy silnou regionální dimenzi, což souvisí s koncentrací etnických menšin na malém území (Moravskoslezský kraj, Ústecký kraj, hlavní město Praha).

Dalším výrazným faktorem limitujícím sociální soudržnost je začlenění osob dlouhodobě nezaměstnaných do života společnosti, ať už z důvodu nedostatečné kvalifikace, nízkého vzdělání či nedostatečné motivace k zapojení do pracovního procesu.

Problematický je také často vstup nebo návrat osob mající jisté pracovní omezení na trh práce. Zde můžeme identifikovat dvě skupiny – matky s dětmi a dále pak osoby se zdravotním handicapem. Mnohdy dochází ke kumulaci těchto aspektů a jejich řešení se stává velmi obtížným.

Sociální služby jsou přes dosažený pokrok stále ve značné míře koncentrovány do ústavů sociální péče, čímž je znesnadňován život uživatelů sociálních služeb v přirozeném prostředí – rodinách. Vedle toho poptávka po sociálních službách zdaleka převyšuje kapacitu existujících sociálních zařízení. Nedostatečně je rozšiřována moderní decentralizovaná sociální péče rodinám a zdravotně postiženým, jejímž novým a efektivním formám chybí i zákonná opora, což komplikuje rozvoj, dostupnost a kvalitu těchto služeb v krajích.

System zdravotní péče, který zajišťuje základní potřeby obyvatel, je ohrožován jak všeobecným stárnutím populace ČR, tak i pomalým procesem optimalizace a obnovy zdravotnických zařízení, což ohrožuje dostupnost, komfort a kvalitu zdravotní péče v

krajích. Fyzický stav budov mnoha zdravotnických zařízení, především nemocnic, již neodpovídá současným potřebám.

P 3.4 Rozvoj a regenerace měst

Cíl priority

Zvýšení konkurenceschopnosti a atraktivity měst, zlepšení kvality života a prostředí ve městech.

Charakteristika priority

Kvalita prostředí je důležitým faktorem kvality života v regionech i ve městech a hraje klíčovou úlohu pro volbu místa bydliště a pracoviště i pro míru zapojení obyvatelstva do společenského dění.

Česká města plní pro svá spádová okolí mnohé funkce vycházející z jejich hospodářského sociálního a kulturního postavení. Samotná města se však potýkají s mnoha specifickými problémy, které vyžadují cílené nástroje pro jejich řešení.

Česká republika je bohatá na kulturní dědictví, mnoho jader měst se dochovalo ve své historické podobě. Řada z nich je chráněna státní památkovou péčí, nejvýznamnější z nich jsou na seznamu UNESCO. S tím kontrastuje, že stav jejich objektů (budov), přírodních prvků a veřejných prostranství je často zanedbaný, trpí nedostatkem ekonomických činností a nepříznivými demografickými trendy. Na zlepšení tohoto stavu města nemají dostatek prostředků.

Města s historickým jádrem jsou vystavena problémům s vylidňováním, neboť charakter historické zástavby (kvalita bytového fondu, nedostatek prostoru pro řešení dopravní obslužnosti a statické dopravy) vytěsňuje bydlicí občany a podnikatele do jejich okrajových částí. V poslední době dochází k vylidňování historických center měst také proto, že tato centra mimo jiné nenabízejí občanů alespoň základní občanskou vybavenost a potřebné služby. Je potřeba hledat nástroje, jak opět do center měst vrátit potřebné služby a obchod. V tomto smyslu mohou pomoci i různé systémy „zvýhodněných nájmu“, dotací při nákupu vhodných nemovitostí, dotací na opravy nemovitostí apod.

Operační program průmyslu a podnikání, který je v gesci Ministerstva průmyslu a obchodu sice vhodné programy vyhlášené má, avšak služby, obchod a cestovní ruch jako odvětví nemají do těchto programů vůbec žádný přístup. Je proto velmi žádoucí a naléhavé hledat za tímto účelem vhodné programy v rámci ROP a IOP.

I okrajové části měst se potýkají s problémy jako je kriminalita (především kriminalita mládeže) a také zhoršující se kvalitou života v chátrajících částech měst. S tím souvisí i neuspokojivý stav veřejných prostranství (mobiliáře, hřiště atd.) a veřejné zeleně a nedostatečné uspokojení volnočasových aktivit dětí a mládeže. Specifickým problémem je redukce počtu dětských hřišť, která neodpovídají evropským normám a jsou z důvodu nedostatku finančních prostředků likvidována bez náhrady.

Vážným problémem je i izolovanost některých městských čtvrtí, která nutí obyvatel těchto čtvrtí dojíždět za prací, vzděláním, sportem, kulturou a volnočasovými aktivitami do center měst.

Situace se dále vyhrocuje v městských památkových zónách a rezervacích, kdy požadavky na ochranu kulturního dědictví a památek jsou v rozporu s potřebami podnikatelů (stavební úpravy provozoven, příjezd zákazníků automobily, otázky zásobování apod.).

V některých městech byl soustředěn těžký průmysl, který nyní prochází útlumem. Konverze na jiné hospodářské aktivity je obtížná a pomalá. Další města jsou ohrožena odchodem armády nebo zánikem rozvinutých aktivit.

Tyto části měst trpí neutěšeným životním prostředím, živelnými demolicemi, kontaminací půdy, absencí infrastruktury pro nové činnosti, vysokou nezaměstnaností a v mnoha případech i kriminalitou, což je závažnou otázkou zejména ve městech, která leží ve strukturálně postižených regionech (Ostrava, Karviná, Most).

PO 4: Infrastruktura

P 4.1 Zajištění regionální a nadregionální dopravní dostupnosti

Cíl priority

Zajistit dobrou dostupnost evropské dopravní sítě a páteřní dopravní sítě ČR ze všech regionů, kvalitní dostupnost sídel v regionech, zvýšit bezpečnost silničního, resp. železničního provozu vč. minimalizace narušení ekosystémů, tj. snížit kongesce, nehodovost a zdravotní a ekologická rizika dopravy.

Charakteristika priority

Dlouhodobě udržitelný rozvoj regionů je ve velké míře závislý na dobré dopravní dostupnosti regionů, tzn. dobré přístupnosti regionů na nadřazené celostátní i evropské komunikační síti. Polovina regionů ČR není napojena na dálniční síť, modernizace základní silniční i železniční infrastruktury probíhá nedostatečným tempem.

Současná i plánovaná síť dálnic a rychlostních komunikací má zejména v Čechách radiální charakter směřující k centru – Praze. Chybějí tangenciální vazby na bázi rychlostních komunikací nebo modernizovaných silnic I. třídy, zejména mezi místy obdobného hospodářského a demografického významu, mezi krajskými městy, což je příčinou disproporcí meziregionálních vazeb.

Obdobně kromě hlavních železničních koridorů je třeba modernizovat a realizovat údržbu kolejové páteřní infrastruktury a rozvíjet regionální letiště. Okrajové části republiky (např. Jesenícko, část Šumavy a jihozápadní Moravy) ležící mimo základní koridory začínají být výrazně ekonomicky neatraktivní.

Česká republika jako tranzitní země stále výrazněji pociťuje neustále se zvyšující zatížení nedostatečně vybavené zejména silniční sítě. Chybí obchvaty sídelních útvarů,

optimalizace průtahů, údržba a modernizace zaostává kvůli nedostatečným finančním prostředkům. Kongesce na silniční síti, nevyhovující stav a bezpečnostní parametry komunikací a nedostatečná výkonnost železničních tratí mají ve svém důsledku negativní dopady na podnikatelskou sféru, životní prostředí i zdraví občanů v regionech. Výsledkem tohoto vývoje je jak vysoká dopravní nehodovost, tak i postupný přesun přepravy z železniční a vodní dopravy na silniční síť. Negativní jevy vyplývající z nedostatečné nebo zanedbané regionální dopravní infrastruktury jsou víceméně relativně rovnoměrně rozloženy po celém území republiky.

P 4.2 Zajištění kvalitní regionální, meziregionální a nadregionální dopravní obslužnosti

Cíl priority

Zajistit zlepšení dopravní obslužnosti všech obcí a udržet úroveň veřejné služby hromadné dopravy v regionech mezi regiony ČR a EU. Zastavit pokles podílu hromadné dopravy na dělbě přepravní práce.

Charakteristika priority

Dopravní obslužnost na úrovni meziregionální a nadregionální je na akceptovatelné úrovni. Reginy ČR jsou hromadnou silniční, železniční a leteckou dopravou s dostatečnou frekvencí i kapacitou napojeny na všechna významná hospodářská, kulturní i turistická evropská i světová centra. Pouze obslužnost leteckou dopravou není pro všechny regiony stejně dostupná. Po dokončení plánovaného dálničního napojení (viz P 4.1) a železničních koridorů bude dopravní obslužnost vně regionů ČR na velmi dobré úrovni.

Dopravní obslužnost sídel je na dobré úrovni v centrech spádovosti k hlavním městským aglomeracím, směrem k málo zalidněným oblastem a pohraničí se prudce zhoršuje. Důsledkem je nemožnost dojíždění za prací z okrajových regionů, případně nemožnost spojení z menších obcí mimo přepravní špičky pracovních dnů, resp. o víkendech. To je také jeden z důvodů vylidňování těchto oblastí, často ležících na hranicích republiky a regionů.

Integrované systémy přepravy osob jsou provozovány pouze na malé části plochy regionů, převážně v okolí krajských měst. Podíl přepravní práce mezi veřejnou dopravou a individuální automobilovou dopravou klesl na 50:50 a dále se snižuje. To znamená výrazný nárůst snížení kvality ovzduší, zvýšení vibrací a hlukovou zátěž zejména v centrech a okolí velkých měst, nehledě na další negativní jevy dopravy.

P 4.3: Rozvoj energetických a spojových sítí a zařízení v regionech

Cíl priority

Zvýšit míru spolehlivosti a podíl napojení obyvatelstva na jednotlivé rozvodné systémy v regionech.

Charakteristika priority

Kvalitní, spolehlivá a kapacitně vyhovující přenosová a rozvodová soustava do značné míry determinuje budoucí hospodářský rozvoj regionů. Je proto nutné dbát o udržení trvale dobrého stavu jednotlivých soustav, resp. je dále zlepšovat, jak v kontextu snižování ztrát vznikajících přenosem jednotlivých médií, tak v kontextu dostatečných kapacit umožňujících příliv investic do regionů. Priorita reaguje a reflektuje aktuální situaci v oblasti energetiky, plynárenství a spojů v regionech ČR a nabízí směr řešení problémů zjištěných dříve provedenými analýzami.

Přenosovou a rozvodnou síť elektřiny lze celoplošně považovat za dostatečnou, dodávky elektřiny konečným spotřebitelům lze považovat za stabilní a spolehlivé. Z hlediska dlouhodobé udržitelnosti a strategického významu této soustavy je nezbytné dbát o kontinuální rozvoj a zlepšování jejích vlastností.

Vlivem masivní plynofikace v minulých letech a následného růstu cen plynu došlo k výraznému snížení zavádění další plynofikace obcí. V současné době má na rozvoj plynofikace vliv zejména vysoká cena plynu a investiční náklady na její pořízení, které tak dalšímu rozvoji zabraňují. Pro menší a vzdálenější obce se plynofikace stala nerentabilní, přestože vyšší míra plynofikace vede k lepší kvalitě ovzduší.

P 4.4 Rozvoj informačních technologií v regionech

Cíl priority

Zvýšit dostupnost, kapacitu a rychlost komunikačních systémů v regionech.

Charakteristika priority

Telekomunikační infrastruktura prošla v uplynulém období velmi dynamickým vývojem, nicméně v zavádění nejnovějších technologií a jejich využívání širokými vrstvami obyvatelstva v porovnání se zbytkem Evropy Česká republika zaostává. Problémy se týkají nejenom rychlosti zavádění nových technologií, ale i dostupnosti služeb mimo centra osídlení. Pro hospodářský rozvoj regionů je přitom napojení na kvalitní, rychlou a spolehlivou telekomunikační soustavu stejně důležitým faktorem jako např. spojení dopravní.

Citelné rozdíly v přístupu k moderním telekomunikačním technologiím jsou zaznamenány zejména v méně osídlených oblastech. Největší disparity lze vysledovat v přístupu k vysokorychlostnímu internetu, jehož poskytovatelé se soustředí zejména na centra osídlení, menší a vzdálenější lokality jsou na okraji zájmu.

PO 5: Příroda, krajina a životní prostředí

P 5.1: Ochrana životního prostředí včetně přírody

Specifický cíl:

Zlepšit kvalitu vybraných složek životního prostředí a posílit komplexní ochranu přírodního bohatství české krajiny v souladu se změnami po vstupu ČR do EU.

Charakteristika priority:

Přes snižování a následnou stabilizaci celkových emisí hlavních znečišťujících látek dochází u některých k významnému překračování imisních limitů pro ochranu lidského zdraví. Měrné emise SO₂ stále výrazně překračují průměr EU-15, u NO_x je situace obdobná. Regionálně jsou také významně překračovány imisní limity pro PM₁₀, ozon nebo benzopyren. Jedná se fakticky o globální problém, pro jehož řešení prozatím neexistuje ekonomicky a legislativně přijatelné řešení. Lze předpokládat další rozvoj, a to především osobní automobilové dopravy, který bude nejen negovat veškeré specifické snížení emisí v důsledku dalšího technického pokroku, ale naopak sebou přinese další postupné zvyšování imisního zatížení lokalit a celých regionů. Nárůst dopravy, kromě problémů se znečištěním ovzduší, přináší problém ohrožení lidského zdraví nadměrným zatížením hlukem.

Přetrvávajícím problémem většiny regionů, zejména však jejich venkovských oblastí je nedostatečně rozvinutý systém kanalizačních sítí a čistíren odpadních vod (ČOV), kdy se podíly obyvatelstva žijících v domech napojených na kanalizaci, popř. na ČOV, pohybují při vysokých meziregionálních rozdílech obvykle hluboko pod průměrem EU 15.

V 90. letech došlo k výraznému zlepšení čistoty vodních toků. Přesto kvalita vody některých řek (především v regionech s rozvinutým průmyslem a zemědělstvím) vykazuje nejvyšší třídy znečištění. Stále jsou také ohroženy některé vodní nádrže eutrofizací. Není také ještě dokončena kanalizace a dobudován systém čistíren odpadních vod, část čistíren vyžaduje modernizaci. Rámcové cíle pro hospodaření s povrchovými a podzemními vodami stanoví zpracováváný Plán hlavních povodí ČR a Plány oblastí povodí a zpracováváný Plán rozvoje vodovodů a kanalizací ČR.

V některých regionech zůstávají nesanované staré zátěže. Problémem je také využívání půdy - na jedné straně dochází k významným záborům, na straně druhé narůstá počet brownfields.

Problematika znečištění ovzduší se obecně týká větších měst a významnější také pro některé kraje. Nejvyšší produkci emisí základních znečišťujících látek REZZO 1-3 v přepočtu na 1 km² za rok (tuhé látky, SO₂, NO_x, CO a uhlovodíky) mají kraje Moravskoslezský a Ústecký. Významný objem emisí SO₂, CO a uhlovodíků je také v Praze, v Pardubickém a Karlovarském kraji.

Přes výrazné zlepšení jakosti vody ve vodních tocích v posledních letech stále existují toky významně znečištěné. Největší počet znečištěných vodních toků se nachází v Ústeckém kraji. V oblasti separace a následného zpracování je obecně rozdíl mezi

městy a menšími obcemi (ve prospěch měst). Nejnižší podíl úpravy a zpracování odpadů je v Královéhradeckém kraji a v kraji Vysočina.

V současné době je pro ochranu přírodního bohatství v ČR vybudován základní právní rámec včetně implementace soustavy Natura 2000. Byl schválen český seznam evropsky významných lokalit, čítající 863 lokalit a bylo vymezeno 39 ptačích oblastí. Není však ještě dokončen celý proces faktické ochrany těchto lokalit. Národní seznam EVL musí být schválen Evropskou komisí a teprve poté během 6leté lhůty budou jednotlivé lokality vyhlášeny v některé kategorii ZCHÚ, nebo budou chráněny na základě smlouvy uzavřené mezi vlastníkem dotčeného pozemku a orgánem ochrany přírody. Tímto bude zajištěna vhodná péče o tato území.

Problémem využívání neobnovitelných zdrojů je nejen jejich možná vyčerpatelnost, ale také skutečnost, že těžební a výrobní procesy mají negativní dopad na krajinný ráz a biodiverzitu cenných ekosystémů. Problémem dlouhodobě obnovitelných zdrojů je v první řadě stále ještě nedostatečně řešená problematika půdní eroze.

Soustava Natura 2000 představuje pro všechny kraje ČR příležitost v oblasti posílení druhové i územní ochrany přírody, která se projeví konkrétně zvýšením plochy maloplošných chráněných území a podporou vybraných druhů rostlin a živočichů. Zvýšení plochy je žádoucí jak u krajů s nízkým podílem plochy chráněných území (Jihomoravský, Olomoucký, Vysočina, Moravskoslezský), tak u krajů s nízkým počtem či nízkým plošným zastoupením maloplošných chráněných území (Zlínský, Karlovarský, Pardubický). Pozornost je nutné zaměřit na stav ekosystémů na celém území státu, především pak v krajích s nejvyšším zastoupením poškozených lesních porostů (Ústecký, Karlovarský, Moravskoslezský, Liberecký).

Příliš vysoké je také zornění zemědělské půdy, což je u některých krajů hlavní příčinou nízké ekologické stability krajiny (kraj Jihomoravský, Středočeský, Vysočina, Pardubický, Olomoucký). S tím souvisí také problém rozšiřování těžebních prostor v některých krajích (Ústecký, Karlovarský, Středočeský).

P 5.2: Šetrné nakládání s materiálovými a energetickými zdroji

Specifický cíl:

Zvýšit podíl využívání obnovitelných zdrojů a environmentálně šetrných technologií v hospodářských aktivitách (zejména výrobě a energetice) ve všech krajích.

Charakteristika priority:

Šetrné využívání neobnovitelných a zvyšování podílu obnovitelných přírodních zdrojů je jedním ze základních principů udržitelného rozvoje společnosti. Tlaky na neúměrné čerpání zdrojů rostou s globálním ekonomickým rozvojem, přírodní zdroje nejsou užívány s ohledem na možnou rychlost jejich obnovy nebo jejich omezené zásoby. U obnovitelných zdrojů musí být respektována rychlost jejich regenerace.

Přes výrazné zlepšení situace v oblasti snižování energetické a materiálové náročnosti výroby v posledním desetiletí má Česká republika ještě značné rezervy. Přepočtená

spotřeba energie stále převyšuje průměrnou spotřebu EU-15. Od roku 1990 se podařilo snížit tento rozdíl na cca 55 %. Nadměrná materiálová náročnost výroby se projevuje mimo jiné ve vysoké produkci odpadů. Přes zvýšení podílu separovaného odpadu a množství jeho recyklace jsou stále ještě rezervy jak v celkově využitelném objemu odpadů, tak ve využití některých typů odpadů. Energetické využití odpadů je stále nízké, větší polovina komunálních odpadů stále končí na skládkách.

Většina výše uvedených problémů není výrazně regionálně diferencovaná s výjimkou jediné oblasti. Tou je možnost využití biomasy, jednak u krajů s vyšším zastoupením lesních porostů (Karlovarský, Liberecký, Jihočeský), jednak na využitím cíleně pěstované biomasy z plantáží rychle rostoucích dřevin, trvalých travních porostů a dalšího rostlinného materiálu ze zemědělství. V této souvislosti by měla být věnována významná a soustavná pozornost problematice emisí, která vznikají a budou vznikat při spalování výše zmíněné biomasy, včetně vývoje zařízení na snižování emisí u jednotlivých zdrojů. V současné době je této problematice věnována nedostačující pozornost a tato problematika není dostatečným způsobem řešena.

P 5.3: Environmentální vzdělávání, poradenství a osvěta

Specifický cíl:

Dosáhnout vyššího stupně environmentálního povědomí obyvatel krajů ČR ve všech věkových kategoriích a oblastech činnosti.

Charakteristika priority:

V současné době není obyvatelstvo ČR dostatečně informováno o principech trvale udržitelného rozvoje a není ani dostatečně připraveno na uplatňování těchto principů v praxi. Potřeby environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO) nejsou ze strany veřejné správy dostatečně zabezpečeny, mimo jiné z nedostatku personálních kapacit.

V oblasti školství jsou základní principy EVVO již zapracovány do klíčových výukových předmětů, chybí však utváření integrovaného pohledu na problematiku. Dochází také k vyššímu zapojení veřejnosti do rozhodování záležitostí týkajících se životního prostředí, aktuální úroveň je však stále nedostatečná.

Z hlediska budování krajských systémů EVVO je situace ve všech krajích, s výjimkou kraje Vysočina, obdobná. Kraj Vysočina nemá zpracovanou koncepci EVVO, ostatní kraje koncepci zpracovanou mají, ve většině případů je také schválena, případně již také probíhá její realizace. Mezi jednotlivými kraji existují významné rozdíly v množství vynaložených prostředků v oblasti EVVO, ať už jde o finance z krajských či jiných zdrojů. Nejnížší prostředky v přepočtu na jednoho obyvatele jsou z krajských zdrojů vynakládány v Karlovarském a Středočeském kraji

PO 6: Cestovní ruch

P 6.1: Organizace a management cestovního ruchu

Cíl priority

Zajistit kvalitní lidské zdroje pro marketingové řízení cestovního ruchu, zavádět mezinárodně uznávané standardy systémů řízení a vybrané národní doporučující standardy včetně jejich certifikace za účasti profesních sdružení a posílit regionální spolupráci.

Charakteristika priority

Zásadními dokumenty pro rozvoj cestovního ruchu v ČR jsou Koncepce státní politiky cestovního ruchu v ČR, Strategie hospodářského růstu a Strategie regionálního rozvoje. Tyto a další koncepční materiály v oblasti cestovního ruchu by měly být vzájemně koordinovány a pravidelně aktualizovány.

Infrastruktura cestovního ruchu, provozovaná různými subjekty, není adekvátně propojována na základě všestranně výhodného partnerství mezi NNO, podnikatelskými subjekty, obcemi, kraji a státem, což podvazuje tvorbu specifických regionálních produktů cestovního ruchu a snižuje atraktivitu území.

Produkty a služby cestovního ruchu jsou nabízeny nekoordinovaně, často jim chybí marketingové řízení, nebo nejsou náležitým způsobem využity všechny prvky marketingového mixu. To se v praxi projevuje nedostatečným poznáním potřeb cílových skupin, malým důrazem na službu zákazníkovi vedoucí nejen k jeho získání, ale i udržení.

Vedle nedostatečné nabídky služeb cestovního ruchu je klíčová rovněž jejich kvalita, která souvisí se sezónností cestovního ruchu, která snižuje atraktivitu pro kvalifikované zaměstnance, kteří preferují jistotu stabilního zaměstnání. V neprospěch hovoří i nízké průměrné mzdy odvětví cestovního ruchu. Přestože jsou lidské zdroje základním předpokladem kvalitní dodávky služeb a spokojenosti návštěvníků, je nedostatečný systém dalšího profesního vzdělávání pracovníků cestovního ruchu, přinášející nové poznatky v procesu poskytování služeb zákazníkovi.

Mezi další bariéry rozvoje cestovního ruchu patří nedostatek kvalitních marketingových koncepcí rozvoje ČR a nedostatek nosných projektů vedoucích k tvorbě produktů CR.

P 6.2: Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu

Cíl priority

Rozvíjet základní a doplňková zařízení cestovního ruchu a zkvalitnit informační obsluhu v cestovním ruchu.

Charakteristika priority:

Cestovní ruch byl v minulosti rozvíjen spíše kolektivní formou, čemuž byla přizpůsobena i úroveň materiálně-technické základny, která vykazovala silné známky uniformity a byla v rozporu s individuálními potřebami účastníků cestovního ruchu.

V 90. letech prošla materiálně-technická základna v regionech významnými změnami. Změny však proběhly v regionech diferencovaně. Růst kvality a celkové kapacity zařízení zaznamenala hlavně Praha a atraktivní střediska s dobrou dopravní dostupností. Vedle atraktivních středisek však některé kdysi známé lokality čelí stagnaci či dokonce úpadku cestovního ruchu v souvislosti s nevyhovující strukturou nebo kvalitou zařízení a rostoucími požadavky na kvalitu infrastruktury cestovního ruchu ze strany domácích účastníků, které jsou dnes již prakticky totožné s požadavky zahraničních návštěvníků.

K hlavním bariérám rozvoje infrastruktury cestovního ruchu patří zejména nedostatek finančních prostředků na modernizaci, což souvisí s poměrně dlouhou dobou návratnosti finančních prostředků z důvodů výrazně se projevující sezónnosti a relativně vysoké závislosti na počasí v letní a zimní sezóně.

V zařízeních cestovního ruchu nejsou adekvátně využívány možnosti informačních a komunikačních technologií, což se projevuje např. nedostatečným národním informačním a rezervačním systémem. Budovaná zařízení turistických informačních center nejsou navzájem provázaná, nedochází tak k potřebné výměně informací o turistických možnostech mezi vzdálenějšími destinacemi a jejich následnému zprostředkování návštěvníkům.

P 6.3: Rozvoj produktů a služeb cestovního ruchu

Cíl priority

Aktivně využít kulturní dědictví a přírodní bohatství regionů pro rozvoj cestovního ruchu a podpořit rozvoj komplexních produktů cestovního ruchu.

Charakteristika priority

Všechny regiony České republiky disponují relativně pestrou škálou kulturně-historických a přírodních atraktivit cestovního ruchu, jejichž význam a jedinečnost je v řadě případů potvrzena vysokým stupněm ochrany, často mezinárodního charakteru. Na druhou stranu stav a výsledky cestovního ruchu napovídají, že potenciál cestovního ruchu není regiony pro jejich sociálně-ekonomický rozvoj a tvorbu pracovních příležitostí adekvátně využito.

Úroveň nabídky a kvalita poskytovaných služeb základními a doplňkovými zařízeními cestovního ruchu nedosahuje úrovně obvyklé ve vyspělých zemích Evropské unie a nenaplnuje očekávání návštěvníků, zejména zahraničních. Dochází tak k odlivu finančních zdrojů mimo regiony ČR a nedostatečné tvorbě pracovních příležitostí v odvětví cestovního ruchu v regionech.

Nabídce středisek cestovního ruchu stále převažují ubytovací a stravovací služby, naopak se nedostává doplňkových služeb – zejména služeb spojených s volnočasovými aktivitami (zábavou, sportem, kulturou, poznáváním).

PO 7: Kultura

P 7.1: Organizace a řízení kulturních aktivit

Cíl priority

Zajistit kvalifikované lidi pro marketingové řízení kulturních aktivit a posílit regionální spolupráci.

Charakteristika priority

Nabídce kulturních akcí většinou chybí marketingové řízení, rovněž nejsou náležitým způsobem využity všechny prvky marketingového mixu.

Oblast kultury je pro kvalifikované zaměstnance z důvodu nízké průměrné mzdy neatraktivní. Přestože jsou kvalifikovaní lidé základním předpokladem kvality služeb a spokojenosti návštěvníků, chybí systém dalšího profesního vzdělávání pracovníků v oblasti kultury.

Kulturní aktivity nejsou adekvátně propojovány mezi místními, regionálními a státními aktéry.

P 7.2: Rozvoj kulturní infrastruktury a služeb

Cíl priority

Rozvíjet kulturní akce místního, regionálního a nadregionálního významu a modernizovat kulturní infrastrukturu.

Charakteristika priority

V porovnání s ostatními zeměmi disponuje ČR rozsáhlou a strukturovanou sítí kulturních zařízení. Problémem je morální i technologická zastaralost značné části infrastruktury pro kulturu a volný čas a přílišná vazba na státní rozpočet a nevyjasněný vztah k rozpočtům regionů a obcí. Vzhledem k tomu, že budování a modernizace infrastruktury pro kulturu bude i nadále financováno převážně z veřejných rozpočtů, a že je kultura stále chápána jako neproduktivní výdaj, může dojít k ohrožení přežití stávající sítě kulturních zařízení.

Vedle zastaralosti značné části kulturní infrastruktury je slabým místem kvalita kulturního života a kulturních aktivit venkovského prostoru, který zaznamenává významné demografické změny, projevující se především jeho vylidňováním. Dostatečná nabídka kulturních aktivit a institucí se stává vedle nabídky pracovních míst jedním z hlavních lokalizačních faktorů pro bydlení. Projevem nedostatečné péče

o kulturní infrastrukturu a neadekvátní nabídky kulturních aktivit je i relativně slabá regionální identita, které má až na výjimky celonárodní charakter.

P 7.3: Zachování a využívání kulturních památek

Cíl priority

Zachovat kulturní dědictví regionů.

Charakteristika priority

Česká republika patří mezi země s rozsáhlým kulturním bohatstvím, ať už se jedná o počet kulturních památek, nebo jejich formy. Zásadním problémem je špatný fyzický stav památek, který má v četných případech za následek faktické uzavření objektů pro veřejnost, čímž dochází nejen k jejich dalšímu chátrání, ale i pozvolnému vytrácení z mapy kulturního dědictví. Řada obcí ČR tak přichází o část endogenního potenciálu využitelného pro cestovní ruch, přičemž z empirických studií je patrný kontinuální nárůst návštěvnosti památek. Špatný technický stav památek neprospívá ani atraktivitě pro podnikání či bydlení, což dále omezuje rozvoj jednotlivých obcí.

Problematická je rovněž spolupráce různých vlastníků kulturních památek, která má za následek nedostatek informací o nabídce nejbližších památek v okolí. Mnohým památkám chybí vedle propagace i programová náplň, které se může stát hlavním motivem návštěvy a v konečném důsledku představovat i doplňkový zdroj finančních prostředků pro rozvoj a zvelebování kulturního dědictví regionů.

P 7.4: Vzdělávání a informovanost

Cíl priority

Zvýšit informovanost a podpořit vzdělávací moduly a projekty zaměřené na místní a regionální kulturu.

Charakteristika priority

Výchova a vzdělávání v oblasti kultury zaostává za tempem vývoje kulturního systému. V ČR se upřednostňují národní kulturní zájmy nad zájmy regionálními a lokálními. Proto dochází k absenci, nepřipravenosti nebo neschopnosti formulovat a přesvědčivě obhajovat strategické cíle pro regionální a lokální kulturní politiku.

PO 8: Problémová území

P 8.1: Zvýšení ekonomické výkonnosti problémových území

Cíl priority

Snížit neodůvodněné rozdíly ekonomické úrovně území s nevhodnou ekonomickou strukturou a nízkou ekonomickou výkonností vůči průměru ČR.

Charakteristika priority

V souladu s vládni politikou regionálního rozvoje, kodifikovanou v zákoně o podpoře regionálního rozvoje, byly nástroje státní podpory i různých programů EU dosud zaměřeny na vyrovnávání sociální a ekonomické úrovně nejslabších oblastí, posuzovaných zejména v měřítku okresů. Cílem tohoto úsilí bylo, aby vývoj v celém státě i v úrovni regionů byl proporcionální, nekrizový, byla vytvořena rovnost šancí regionů a byl plnohodnotně využíván jejich demografický, přírodní, hospodářský a případně i další potenciál.

S ohledem na vývojové tendence místní i zahraniční lze předpokládat, že celkové potřeby sociálního a ekonomického rozvoje státu a jeho regionů se budou v dalším období strategie orientovat na rozvoj a růst společnosti a odezvě na problémy globalizace. Tyto tendence a současně probíhající změny ve struktuře osídlení a v urbanizaci, vytvářející urbanizační póly a osy (diferenciace a segregace měst a obcí v důsledku ostré konkurence na trzích nových investic, růst významu polohy sídel podél rozvojových os) povedou k větší orientaci hospodářské a regionální politiky na růstové faktory.

P 8.2 Intervence na trhu práce v územích s neúměrně vysokou nezaměstnaností

Cíl priority

Snížit velké regionální rozdíly v míře a struktuře nezaměstnanosti.

Charakteristika priority:

Jednou z nejzávažnějších regionálních disparit, mající kořeny v dlouhodobě přetrvávajících strukturálních problémech a problémech ekonomické výkonnosti některých regionů, je vysoká nezaměstnanost. Závažnost tohoto fenoménu je podtržena ještě tím, že v těchto regionech je nejvíce uchazečů na jedno volné pracovní místo a že většina uchazečů o zaměstnání je nezaměstnaná dlouhodobě.

Nedokončená nebo dosud nestabilizovaná ekonomická struktura resp. nízká výkonnost hospodářství postižených regionů nevytváří dostatečný počet nových pracovních míst, a pokud nová pracovní místa vznikají, nejsou pro ně k dispozici dostatečně kvalifikované pracovní síly. Za této situace jsou pak prakticky bez šance získat práci osoby se ztíženým uplatněním na trhu práce (absolventi, osoby se zdravotními handicapy, ženy po mateřské dovolené, příslušníci etnických menšin).

V regionech, v nichž došlo k útlumu hornictví, těžkého průmyslu či zemědělství, a tato odvětví jsou postupně nahrazována perspektivními odvětvími s moderními technologiemi, nastává paradoxní situace, že při vysoké míře nezaměstnanosti není k dispozici dostatek nezaměstnaných schopných requalifikovat se na zvládnutí nových technologií s jejich intelektuálními a dovednostními nároky na pracovníky.

P 8.3 Podpora řešení specifických problémů rozvoje venkova a periferních území

Cíl priority

Zatraktivnit způsob života a bydlení na venkově a zlepšit podmínky života v periferních územích krajů.

Charakteristika priority:

Venkovský prostor České republiky prošel dramatickým vývojem období transformace s podstatnými změnami vlastnictví, produkční orientace a dostupnosti. Výrazně poklesl podíl obyvatel zaměstnaných v zemědělské a lesnické prvovýrobě, dochází k dlouhodobému poklesu počtu obyvatel, na venkově se udržuje nejnižší úroveň mezd.

Vylidňování venkova, zejména periferních území většiny krajů, vede k rušení zařízení občanské vybavenosti a veřejných služeb, což podporuje sestupnou spirálu zhoršování ekonomických a životních podmínek obyvatel.

Ve výhledu se tlak otevřených evropských a globálních trhů projeví dalším zvyšováním nároků na zemědělskou konkurenceschopnost, která může vést k dalšímu oslabení zemědělské produkční základny venkova. Uvedené negativní jevy mají zřetelný regionální rozměr a jsou výrazně regionálně diferencované. Změnu podmínek zemědělské produkce snáze absorbovaly oblasti úrodných půd, kdežto podhorské oblasti a oblasti nízkobonitních půd byly útlumem zemědělství plně zasaženy a přes dosavadní podpůrné programy nedosáhly ekonomicky stabilizované přijatelné úrovně. Navíc útlum zemědělských činností hrozí degradací harmonické kulturní krajiny, zejména v podhorských oblastech, šíření plevelných rostlin a celkovou devastací krajinného prostředí.

V ekonomické rovině vyžaduje venkovský prostor, především pak periferní území vzdálená od regionálních spádových center, zajištění nových pracovních příležitostí, vedle specifických oborů zemědělství zejména v nezemědělském podnikání, v návaznosti na možnosti rekreačního využití venkova, cestovní ruch a využívání místních zdrojů.

V návaznosti na probíhající reformu Společné zemědělské politiky EU zpracovává Ministerstvo zemědělství dokument Program rozvoje venkova, který vytváří podmínky pro trvale udržitelný rozvoj venkova na období 2007-2013 a ze kterého bude vycházet podpora venkovského prostoru České republiky. Program má zásadní význam nejen pro primární sektor rozvoje venkova, ale také bude výchozí platformou pro hospodářskou diverzifikaci ve venkovských oblastech. Tato podpora bude doplňována v rámci ROP prostřednictvím Evropského fondu regionálního rozvoje.